

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששי

היכל
שביעי

יום טוב של ר"ה – תרס"ו

ד. ד"ה לולב וערבה
ה. ביום השמיני עצרת
ו. ויכולו השמים

•

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו בקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זבוקלה"ה נבג"מ זי"ע מליובאוויטש

– הוצאה חדשה עם תיקונים והוספות –

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וחמש לבריאה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ששי

היכל
שביעי

יום טוב של ר"ה - תרס"ו

ד. ד"ה לולב וערבה
ה. ביום השמיני עצרת
ו. ויכולו השמים

מאת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זצוקלה"ה נבנ"ם זי"ע מליובאוויטש

- הוצאה חדשה עם תיקונים והוספות -

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וחמש לבריאה

מפתח כללי

עמוד	זמן אמירתו	תוכן התחלת המאמר	דבור המתחיל
		לולב וערבה כו' ע"י העבודה בתומ"צ גילוי הקו וגילוי הרצון העצמי –	ד.
לה	ליל ב' דחה"ס	ביום השמיני כו' ההפרש בין כתר לשאר ספי' –	ה.
מז	שמע"צ	ויכולו השמים כו' ההפרש בין הרצון שבעולמות	ו.
נז	בראשית	והרצון שבמצות –	

YOM TOV SHE'L ROSH HASHANAH--5666

Discourses 4-6

Copyright © 2005

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / Fax: (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book
or portions thereof, in any form,
without prior permission, in writing, from the publisher.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

ISBN 0-8266-6051-7

Printed in the United States of America

ב"ה.

פתח דבר

לקראת יום הבהיר ח"י אלול הבעל"ט – הננו מוציאים לאור חוברת שני' של ההוצאה החדשה דהמשך „יום טוב של ראש השנה – תרס"ו" לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, הכולל את המאמרים: ד"ה לולב וערבה דליל ב' דחג הסוכות; ד"ה ביום השמיני עצרת דשמע"צ; ד"ה ויכולו השמים דש"פ בראשית.

לפרטי עריכת מהדורה זו – ראה ב„פתח דבר" לחוברת א (י"ל כ"ף מנ"א שנה זו).

*

ויהי רצון שע"י ההוספה בלימוד תורת החסידות תקויים ההבטחה לכשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא, ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו, בקרוב ממש.

מערכת „אוצר החסידים"

י"א אלול, ה'תשס"ה

ק"ל שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

ברוקלין, נ"י.

לולב וערבה ששה ושבעה, לולב שבעה כיצד, יו"ט הראשון של חג שחל בשבת, לולב שבעה ושאר כל הימים ששה⁷, והיינו דביו"ט ראשון של חג לולב דוחה שבת אף בגבולין, ובשאר הימים אינו דוחה שבת. וזה הי' בזמן הבית. ומשחרב ביהמ"ק, גם ביו"ט ראשון אינו דוחה שבת. והטעם אמרו בגמ'⁸ משום גזירה דרבה, שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ויעבירונו ד"א ברה"ר. וצ"ל איך משום חשש כזה דחו מ"ע דאורייתא, והלא בעצם הדבר אין בזה שום חשש איסור, שהרי הוא רק טלטול לבד, ואינו דומה גם לשופר, שיש שם מלאכת חכמה⁹, אבל בנטילת לולב אין שום מלאכה, כ"א טלטול לבד, וכמ"ש התוס' ברה"ה¹⁰, וא"כ למה דחו המצוה משום חשש בעלמא. והנה ידוע¹¹ דסוכה הוא בחי' מקיף, וסוכה תהי' לצל יומם¹², עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה כו'¹³, וצ"ל מהו"ע המקיף דסוכה. וידוע¹⁴ דלולב צ"ל בסוכה דוקא, וצ"ל השייכות זל"ז. גם צ"ל מ"ש¹⁵ בסוכות תשבו שבועת ימים, הלא סוכה הוא מקיף, וידוע דמקיף אינו בבחי' התיישבות, וא"כ מהו"ע בסוכות תשבו כו'. ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה משנת"ל¹⁶ בענין לכל תכלה ראיתי קץ, דקאי על הגילויים דסדר השתל' שהן בבחי' גבול, שיש סוף ותכלית להמשכתו, וממילא ראיתי קץ, היינו התחלתו, שהן לאחר הצמצום כו', וגם בבחי' ומדרי' זו עד ועד בכלל, ולכן בכל בחי' ומדרי' שעומד ה"ה רואה המדרי' שלמעלה ממנו שהיא ג"כ בבחי' קץ וגבול כו'.

ואבן יחייא פי"ז¹² לכל תכלה ראיתי קץ, לכל חמדה ועונג כו'. וכן פי' באגה"ק סי' י"ז, לכל תכלה, לכל כלות הנפש, והיינו לכל כליון ותשוקת הנפש, ראיתי קץ, שיש להם קץ וגבול, אבל רחבה מצותך מאד, דבחי' העונג שבמצות הוא בל"ג כו'. ובמד"ר בראשית פי"ג¹³ אי', לכל תכלה כו', לכל יש לו סיקוסים (קץ וגבול), שמים וארץ יש להם

רסה, סע"א ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' שסט. וש"נ.

(7) ישע"י ד, ו.

(8) סוכה ב, א.

(9) פנ"ח שער כט (שער הלולב) פ"ג (ד"ה ענין נטילת לולב). שער הכוונות דרושי חגה"ס בתחלתו. סידור האריז"ל כוונת לולב ונענועיו. משנת חסידים מס' ימי מצוה וסוכה רפ"ה. סידור אדה"ז דיני נטילת לולב. ונת' בלקו"ש חכ"ב ע' 124 ואילך.

(10) אמור כג, מב.

(11) במאמר הקודם (ד"ה שובה ישראל).

(12) ס' פירוש על חמש מגילות וכתובים (בולוניה 1538) להר"ר ר' גדלי' בן יוסף אבן יחייא (בעמח"ס שלשלת הקבלה). — הובא באוה"ת בראשית (כרך ג) תקו, א. ד"ה לכל תכלה בסה"מ תרנ"ט ע' צו.

(13) פיסקא א. — וראה לקמן רד"ה וסד"ה ויכולו השמים.

(1) חלקו הראשון של המאמר הוא ע"פ לשון ד"ה וכל העם רואים תרמ"ז פרק ח (סה"מ תרמ"ז ע' קב"ג) וד"ה והוא כחתן בסה"מ תרנ"ז ע' קנ"קנא — עם הוספות ושינויים.

לחלקו השני ראה: ד"ה והתהלכתי בתוכם בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תתכו"ז. ד"ה ועתה ישראל בס' מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רסב"ג. ד"ה מה נאוו לחיך בתורים בלקו"ת שה"ש יג, סע"א-ב. [נסמן לקמן בפרטיות].

להתחלת וסיום המאמר ראה לקו"ת דרושים לר"ה נו, א [ד"ה להבין המשנה יו"ט של ר"ה]. ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו (תו"מ סה"מ תשרי ע' ככו ואילך).

(2) משנה סוכה רפ"ד (מב, ב).

(3) סוכה שם.

(4) שבת קי"ו, ב. קלא, ב. ר"ה כט, ב.

(5) כט, ב — ד"ה אבל.

(6) ראה מאו"א אות ס ט"ו. וש"נ. תו"א מקץ לד, ב. לקו"ת נצבים מח, ג. דרושים לשמע"צ פד, סע"א-ב. סידור עם דא"ח

סיקוסים (והיינו גם העונג שבשמים וארץ יש להם גבול), חוץ מדבר א' שאין לו סיקוס, ואיזהו זה תורה כו'.

והענין¹⁴ הוא, דהנה ידוע דהעונג שבנפש הוא הכח היותר עליון בהכחות מקיפים שבנפש, וכמא¹⁵ אין למעלה מעונג, שהוא למעלה גם מכח הרצון. וכמו שאנו רואין שהעונג הוא סיבת הרצון, דמה שאדם רוצה באיזה דבר הוא מפני התענוג שיש לו בהדבר ההוא, ואם לא יהי' לו תענוג בעצם הדבר, לא ירצה בו, א"כ העונג למעלה מהרצון, שהרי הוא סיבת הרצון כו'. וכמו¹⁶ הוא בכל כחות הנפש, וכמו כח החכמה שבנפש, שתלוי ג"כ בעונג כו', כמו לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ¹⁶, וידוע¹⁷ דחפץ הוא רצון שיש בו עונג, ואז דוקא ישכיל בזה כו', וכמ"ש במ"א¹⁸. וכמו שאנו רואין דאדם מתענג באיזה דבר בבחי' תענוג עצמי וכללי (כמו בבנין בית וכדומה) דוקא כאשר הדבר היא¹⁹ ע"פ גזירת חכמתו כו', והיינו לפי שגזירת חכמתו הוא מצד התענוג בהדבר כו', וכמ"ש במ"א²⁰. וכמו²¹ כל הכחות תלויים בעונג, וממילא העונג נמשך ומאיר בכל הכחות כו'. ומ"מ, מה שמאיר מן העונג בהכחות הוא רק הארה לבד, ולכן יש בו שינויים וחילוקי מדרי' כו'.

דהנה ידוע²² דכל עצם בלתי מתחלק ובלתי מתפשט כמו שהוא בעצמותו כו', ולכן²² עצם הנפש אינו מתפשט ואינו מתחלק בהכחות פרטים שלו, וכאשר יש איזה המשכה מעצם הנפש, ה"ה נמשך ומאיר כמו שהוא בעצמותו בכל הכחות פרטים בשוה. וכמו בהתגלות בחי' יחידה שבנפש בעת השמחה, כמו בשמחת נשואין בנו יחידו וכה"ג, שמתגלה אז בחי' יחידה שבנפש, הרי באים אז כל הכחות בהתגלות, מן כח השכל עד כח הדיבור והמעשה, ובכולם מאיר אור הנפש בשוה, בבחי' תוקף האור והגילוי ביותר כו', וכמ"ש במ"א²³. ועם היות שזהו התגלות בחי' הכחות הנעלמים שבנפש כו', וכמ"ש במ"א²⁴, מ"מ, הרי הכחות הנעלמים מתלבשים אז בהכחות הגלויים, שהרי גם בעת ההיא ה"ה משכיל בכח עצם שכלו כפי אור שכלו שבמוחו דוקא, שהרי כח השכל כמו שהוא בהעלם בנפש אינו במהות ומציאות שכל זה כלל, כידוע ומבואר במ"א²⁵, ובהתגלות הנ"ל ה"ה בבחי' מציאות ומהות שכל גלוי, אלא שמאיר בזה גילוי אור עצם הנפש בבחי' תוקף הנביעה, ולהשכיל²⁶ ענינים נעלים ומופלאים מאד, מה שלא ישכיל בזמן אחר, וכל מה שמשכיל בשכלו בא אצלו לידי השגה אז בבחי' עצם האור כמו שהוא כו', וכמ"ש במ"א

כו

ס"ע אקטו ואילך. לקמן ד"ה ויצא יעקב. ועוד.
 (21) ראה מורה נבוכים ח"א פנ"א. ועוד. וראה תורת חיים וישב סה, א [ובמ"מ לשם]. אמרי בינה שער הק"ש פ"ח (כ, א ואילך). סה"מ תרמ"ז ע' ב. תרנ"ב ע' צו. תרנ"ח ס"ע קסד"ה. ובכ"מ.
 (22) ראה מורה נבוכים הקדמות לח"ב הקדמה יא.
 (23) ראה סה"מ תרנ"ג ע' רלט. תרנ"ד ע' רפח ואילך. תרנ"ח ע' ק. ובכ"מ.
 (24) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך. ובמקומות שבהערה הקודמת.
 (25) ראה סה"מ תרנ"ז ע' רה ואילך. תר"ס ע' קיג ואילך.
 (26) אוצ"ל: ויכול להשכיל.

(14) בהבא לקמן (עד אמצע הקטע הבא) ראה סה"מ תרמ"ז ותרנ"ז שבהערה 1.
 (15) ספר יצירה פ"ב, ז. ועוד. – וראה לקמן ד"ה לך לך וד"ה כי ידעתי.
 (16) ע"ז יט, א.
 (17) ראה לקו"ת שה"ש כח, ד. לג, סע"ד. שו"ת הצ"צ אבה"ע ח"ב סרס"ג (ח, ג). ובכ"מ.
 (18) ראה סה"מ תרס"ד ע' ער. תרס"ה ע' רמג. אעת"ר ע' 1. המשך תער"ב ח"א ע' צא. תיא. לקמן ד"ה לך לך (ע' וסה). וד"ה והי' אור הלבנה תרס"ז (ע' ותטז).
 (19) אוצ"ל: הוא.
 (20) ראה תו"ח ויגש צ, סע"ג ואילך. המשך תער"ב ח"ב

בד"ה וכל העם רואים, רס"ה²⁷. וכן הוא בכל הכחות, עד כח הדיבור שבנפש, שמתלבש בכח הדיבור שבגלוי, שהרי הוא מדבר כו', הרי שמתלבשים בהכחות הגלויים, אלא שבהם מאיר תוקף האור ובשוה בכולם כו'.

וכמו"כ הוא בתשובה אמיתית מעומקא דלבא, שזהו מה שאור עצם הנפש מאיר בגילוי כו'. וכידוע²⁸, דבעבודה במוח ולב, הרי מה שמתגלים בזה מהכחות דנה"א הוא בחי' התגלות כח השכל והמדות לבד, להשכיל ולהתבונן בשכלו, ולהתעורר באהבה ויראה, שזהו התגלות הכחות דנה"א, אבל רק כחות הגלויים לבד כו'. אבל ענין התשובה, שמתעורר עצם הנפש וניזון ממקומו, הן מצד המיצר דחטאים ועוונות ר"ל שמתלכלכים כל השנה כו', ובעשי"ת שאז הוא בחי' קירוב המאור אל הניצוץ²⁹, ה"ה משים אל לבו (חאפט ער זעך יעמאלט) עוצם ריחוקו איך שנתרחק מאלקות, ונוגע לו הענין בעומק נפשו (הן עצם הריחוק שהוא במקום הקלי' והסט"א ר"ל אשר שנה הוי"ו³⁰ כו', והן מצד הפגם שפגם עי"ז למעלה ובנפשו כו', וכמ"ש במ"א³¹) (וזה ג"כ דוקא בעשי"ת, דאז הוא קירוב המאור כו', נוגע לו אז הענין אל פנימיות לבבו יותר כו', וכן הוא בכל זמן דעת רצון, וכמו בתיקון חצות, וקודם התפלה כו'), ומתמרמר בנפשו מאד, עד שכל עצמותו ניזון ממקומו במרירות עצומה מאד. וכמו באיזה צער עמוק ופנימי בגשמי' ר"ל, הרי עצם הנפש הוא בבחי' תנועה והזזה כו', וכמו"כ הוא בתשובה אמיתית, כאשר נוגע הענין אל פנימיות ועומק לבבו, הרי עצם נפשו הוא בבחי' תנועה והזזה במרירות עצומה (מיט אַ שטאַרקע ניט גוטקייט ביותר). וממילא יש בזה ההמשכה (א ציא) והרצוא לאלקות ג"כ בבחי' הזזה כל עצמותה עד כלותה ממש כו', אלא שאינו מרגיש אז איך שהוא נמשך כו', ומה שמרגיש הוא רק המרירות והצער מהריחוק כו', אבל ההמשכה (דעם ציא) לאלקות אינו מרגיש אז כו' (דזהו בחי' קלא פנימאה דלא אשתמע³², שנקרא צעקת הלב כו', וכמ"ש במ"א³³). אבל באמת יש כאן תוקף המשכת הנפש לאלקות כו', אלא שאינו מורגש, מפני שההמשכה הוא מצד הריחוק הגדול שמרוחק מאד, ומאד צר לו ממעמדו ומצבו, ה"ה בורח מן הרע, היינו ממקום המיתה ר"ל, וממילא בורח למקום החיים כו', אבל עיקר ההתגברות בזה הוא הבריחה כו'. ועוד זאת הוא, שההמשכה (דער ציא) לאלקות הוא כמיואש בנפשו, דאז ההמשכה היא בתוקף יותר. אלא שיש בזה ב' ענינים. דלפעמים היאוש הוא מצד הרגש האור, ומרגיש תוקף העילוי בזה, ועי"ז הוא כמיואש, שא"א לבוא למדרי' נעלית כזו. וכאן אינו כן, שאינו מרגיש כאן בחי' העילוי דאלקות, רק מרגיש מאד פחיתותו (ער הערט זייער זיינע נידעריקייט), ואיך שאין לו שום שייכות לאלקות כלל, וזהו"ע היאוש, שהאיך אפשר שיהי' בבחי' קירוב לאלקות, אחרי שלפי עניניו אין לו שום שייכות לזה כלל, והוא בצער גדול מאד מזה, ונעשה תוקף ההמשכה

(27) סה"מ תרס"ה ע' רסג (בד"ה נשא שהוא המשך לד"ה וכל העם רואים).

(28) ראה סה"מ תרנ"א ע' מ ואילך.

(29) ראה דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה (ע' 33). סה"מ תרפ"ז ס"ע לו. ועוד. נתבאר בתו"מ התועדויות תשי"ב ח"א ע' 176. תשי"ד ח"א ע' 38. ע' 30 לשון הכתוב – שופטים טו, כב.

(31) ראה סה"מ תרס"ה ע' כה ואילך. תשי"ג ע' 82 ואילך. ועוד.

(32) ראה זח"א נ, ריש ע"ב. רי, א.

(33) ראה סה"מ תרנ"א ס"ע ח"ט. טז ואילך. תרנ"ו ע' רמד ואילך. תר"ס ע' כג"ד. תרס"ב ע' רכה"ו. המשך תער"ב ח"א ע' קמד"ה. לעיל ד"ה יו"ט של ר"ה הערה 22.

ביותר. אלא שבזה גופא הוא תוקף התגברות הצער מהיאוש מצד הריחוק, ולכן אינו נרגש אצלו ההמשכה כו'. וכמו"כ יש בחי' התעוררות תשובה שלא ע"י מיצר החטאי' כו', כ"א מצד הקירוב דאוא"ס, בחי' קירוב המאור כו', נעשה התעוררות בנשמה בהמשכתה לאלקות כו'. ואין זה מצד שמרגיש אוא"ס ומשו"ז הוא נמשך, שזהו בחי' ההמשכה והרצוא דרעו"ד³⁴, דבכללות הוא עדיין עבודה שע"פ הטעם, שמרגיש אוא"ס ומשו"ז הוא נמשך כו'. אבל כאן אינו מרגיש בחי' גילוי דאוא"ס, והוא התעוררות שנעשה בנשמה למעלה מטו"ד, והוא מצד קירוב המאור אל הניצוץ כו' (ובאמת לגבי אמיתת רוממות העצמות הכל כחוטאים ופושעים לגבי' כו', וכמ"ש במ"א³⁵, ולכן בעשיית הכל אומרים אשמנו בגדנו כו'). הרי בהתגלות הנ"ל דבחי' עצמות הנשמה, ה"ה מאירה בכל הכחות בשה, והראי' שכל הכחות והמדות מתהפכים ממש בעצם מהותן. וכמו שאנו רואין בחוש בבע"ת אמיתי, שמתהפך בעצם מהותו מן הקצה אל הקצה, דכל הענינים שהי' רוצה ומתאוה אליהם, ה"ה אינו רוצה עכשיו כלל וכלל. וכידוע³⁶ שהבע"ת צ"ל אי אפשי³⁷, וכ"ה באמת, שאינו רוצה כלל, והרצון לאלקות הוא בתוקף ביותר, שחפץ מאד באלקות, וכל מה ששייך לאלקות נרגש אצלו מאד. והיינו מפני שנוגע לו הענין מאד, וכידוע דמה שנוגע לאדם ה"ה מרגיש אותו כו', וכל ענינים האלקיים שבתחלה לא הרגיש בהם כלל, עכשיו הוא מרגיש הכל כו'. וכן בכח השכל הוא משתנה בעצם, שההנחה שכליות (דער לייג פון שכל) הוא באופן אחר, לבד הטעמים וההשגות, יש הנחה השכליות, וכמו מושכלות הראשונות מה שהונח בשכל שכן הוא. ויש הפרש בין הנחת השכל שמצד הקדושה, ובין הנחת השכל שמהקלי' וסט"א כו'. ובבע"ת משתנה ההנחה שכליות (עס לייגט זעך באַ עם גאַר אַנדערש אין שכל מההנחה הקודמת כו'). הרי כל הכחות משתנים בעצם מהותם כו', ובבחי' תוקף החיות בכל מדה ומדה כפרט, וגם בבחי' עשי' בפועל, דמעשה המצות שלו הם ג"כ בבחי' תוקף גדול מאד ובריבוי חיות כו'. וכמו בר"ה ועשיית, הרי הקיום מצות מעשיות בכאו"א מישראל הוא באופן אחר לגמרי מכמו בכל השנה, משום דגם בבחי' הקיום בפועל מאיר בחי' אור העצמי דנשמה כו'.

אך³⁸ כ"ז הוא כאשר מאיר גילוי עצם אור הנשמה. אבל בחי' הגילויים דנשמה מה שמאיר בהכחות, הוא רק הארה לבד מעצם הנפש, והארה זו, כל מה שנמשך בכחות הגלויים ומושגים יותר, יותר היא מתעלמת ואינה מאירה בגילוי כ"כ כו'. ויובן זה ממה שאנו רואין בחוש, כשאדם משכיל איזה השכלה באיזה ענין, הרי בתחלה באה ההשכלה הזו מבחי' כח המשכיל שבנפש, דשם אינו בבחי' מהות ומציאות שכל כלל כו' כנ"ל³⁹, ונתגלה בכח החכמה, שהוא ראשית גילוי אור בבחי' שכל גלוי, ונקרא ברק המבריק⁴⁰, והיינו מפני שאינו מיושב אצלו עדיין בבחי' התיישבות בכלי מוחו, כ"א מרחף

(34) ראה לעיל ד"ה יו"ט של ר"ה בתחילתו.

(35) ראה סה"מ תרנ"א ע' עה ואילך. ריב. ריד ואילך. תרנ"ט ע' סד. תו"מ סה"מ תשרי ע' ק ואילך. ס"ע קיד ואילך.

(36) ראה חתר שם טוב ס"י שצה. לקו"א להה"מ כו, ג.

לקו"ת ואתחנן ט, ד. סה"מ תש"ד ע' 136. לקו"ש ח"ד ס"ע

1182-3. חל"ט ע' 97. ועוד.

(37) ראה תו"כ קדושים כ, כו. הובא בפרש"י קדושים שם.

(38) בהבא לקמן בפיסקא זו ראה סה"מ תרמ"ז ותרנ"ז שבהערה 1.

(39) ע' לו.

(40) ראה אגה"ק סס"טו (קכד, א). תו"א בראשית ו, ג.

ובכ"מ.

במוחו לבד, ואינו בבחי' תפיסא עדיין, דהגם שכבר יודע בעצמו את הענין, זהו רק שיודע כללות הענין, ואינו בתפיסא ממש בכלי מוחו, כי מה שמאיר אצלו בכח החכמה, העיקר הוא האור של השכל ההוא, ולא בחי' השכלי ממש, ומשו"ז אינו יכול לתופסה עדיין בדבר מה, כמו להלבישו באותיות, שעיי"ז הוא תופס בהדבר ההוא כו', והיינו מפני שעיקר הגילוי הוא האור, ולא השכלי, והאור א"א להיות נתפס באותיות כו'.⁴¹ ואח"כ בא נקודת ההשכלה לידי השגה והבנה, והיינו דוקא כאשר מתעלם האור, ונרגש אז בחי' השכלי, ה"ה בא אז לידי השגה, לפרט הפרטים שבהנקודה, ושיהי' כל ענין מושג בעצמו, וכמו"כ השגת הענין בכללו בבחי' השגה ממש בתפיסה בכלי מוחו כו'. והרי אנו רואין בחוש, דכאשר באה לידי השגה מתעלם בה האור יותר, ונרגש בה השכלי יותר, אבל האור מתעלם כל מה שבא יותר לידי השגה כו'. וכמו"כ הוא באור התענוג שמאיר בשכל, הנה נקודת ההשכלה בבחי' ברק המבריק מאיר בו גילוי העונג יותר, וכמו צהבו פניו של ר"א שמצא תוספתא חדתא⁴², והעונג הוא מעצם הענין, משא"כ כשבא לידי השגה, אין התענוג בזה כ"כ. והגם דהתגלות עתיק הוא בבינה⁴³, היינו שבבינה בא במורגש יותר, אבל עיקר גילוי התענוג הוא בחכמה כו', ובחכמה עיקר העונג הוא בעצם האור שמאיר, ובבינה התענוג הוא על השכלי לבד כו'. ונמצא, דגילוי אור הנפש בכלל, וכן גילוי העונג בפרט, הוא אינו בשוה בכל הכחות, ובכח החכמה הוא יותר מבכח הבינה כו'. וגם העונג שבחכמה בבחי' ברק המבריק הוא רק בעת שנופל לו ההמצאה, וכשנתיישן מעט נפסק העונג שבה כו', וכ"ש העונג שבההשגה שנפסק במעט זמן כו'. ומכ"ז מובן שהעונג שנמשך בהכחות הוא רק הארת העונג לבד כו'.⁴⁴ וכמו"כ הוא בעבודה, דכשמתבונן באיזה התבוננות באלקות בגדולת אוא"ס ב"ה, ומתפעל באהוי"ר בהתגלות הלב, או שהאהוי"ר מכוסים עדיין בהתבוננות, ומתענג על האלקות שמשיג, ה"ז רק הארה בלבד מאוא"ס ב"ה. וכידוע⁴⁵ דכל השגה היא בריחוק מן העצם דוקא, דעצמיות אוא"ס לית מחתב"כ⁴⁶, ומה שמאיר בההשגה ה"ז רק בחי' הארה לבד כו'. ואפי' בבחי' ראי' דחכמה אינו מאיר בחי' העצמות דאוא"ס, והראי', שהרי משה שהי' בחי' מ"ה דחכמה, וכמ"ש⁴⁷ ונחננו מה כו', וכתיב⁴⁸ והאיש משה ענו מאד כו', שהי' בבחי' ביטול עצמי דחכמה כו', ומ"מ ביקש הראני נא את כבודך⁴⁹, והשיבו לו לא תוכל לראות כו'⁵⁰, וראית את אחורי לפני לא יראו כו'⁵¹, דמה שמתגלה בבחי' ראי' דחכמה אינו בחי' העצמות כמו שהוא כו'. ומכ"ז יובן למעלה, דבחי' הארת אוא"ס שמאיר בע"ס דאצי' הוא רק הארה בעלמא. והגם דאי' בע"ח⁵² דבכחמה

(45) ראה סה"מ עזר"ת ע' כו. תרפ"ב ע' כד. ועוד. וראה לקמן ד"ה ויאמר גו' לך בתחילתו.
 (46) תקו"ז בהקדמה (יז, א).
 (47) בשלח טז, ז-ח.
 (48) בהעלותך יב, ג.
 (49) תשא לג, יח.
 (50) שם, כ.
 (51) שם, כג.
 (52) שער מב (שער דרושי אבי"ע) פי"ג. נת' בסה"מ תרכ"ז ע' שמז ואילך [ובמקומות שנסמנו שם]. תר"ץ ע' רפב ואילך. הובא לעיל ד"ה שובה ישראל.

(41) ראה אגרות קודש אדמו"ר זי"ע ח"ג ע' לג, בביאור ההבדל בין אור של שכל ושכל ממש.
 (42) ראה ירושלמי שבת פ"ח ה"א. קהלת רבה פ"ח, א (ד). וראה לקו"ת פקודי ג, ג. צו ט, א. מסעי צג, ב. ועוד.
 (43) ראה תו"א ר"פ לך לך יא, ב. ובארוכה תו"ח לך לך פא, ב ואילך. – בהבא לקמן ראה ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שסד"ה.
 (44) בסה"מ תרמ"ז שם ע' קג, כותב בסיום הענין: ע' בד"ה להבין שרש ענין פסח ומצה. והוא בתורת חיים שמות ח"א (הוצאת תשס"ד) קב, א ואילך.

מאיר אוא"ס בקירוב מקום, היינו שמאיר שם האוא"ס בגילוי יותר מכמו בכינה, אבל מ"מ אינו בבחי' העצמיות כו', דמשו"ז יש חילוקים בין הגילוי שבחכמה להגילוי שבכינה, דכאשר מאיר בחי' העצמות דאוא"ס ה"ה בכולם בשוה, וכמשנת"ל במשל בנפש כו', וכמו"כ הוא למעלה, וכמו לעתיד שיהי' גילוי [ה]עצמות, יהי' בכל ההשתל' בשוה כו'.

וזהו לכל תכלה, היינו בחי' העונג שבכללות מע"ב, דמקור העולמות הוא מבחי' חכמה, דכולם בחכמה עשית⁵³, שהיא ראשית ההשתל', וכמ"ש בזהר⁵⁴ בענין ויאמר אלקים נעשה אדם⁵⁵, דבכל עובדוי דבראשית אבא אמר לאימא כו', לכ"ז ראייתי קץ, שהכל הוא בבחי' מדה וגבול, מפני שהוא רק בחי' הארה לכד מהעונג העליון שמתלבש בבחי' ההשתל' כו'. וגם כללו' בחי' הרצון דמע"ב הוא בחי' חיצוניות הרצון לבד, וכידוע⁵⁶ דכל ענין הרצון דברה"ע הוא רק בשביל התומ"צ, וכמא"צ⁵⁷ בראשית⁵⁸ בשביל ישראל שנקראים ראשית ובשביל התורה כו', שזהו עיקר בחי' פנימיות הכוונה, והרצון דמע"ב הוא חיצוניות כו'. וממילא מובן דבחי' העונג שבהרצון דמע"ב הוא רק הארה בעלמא כו'. משא"כ הרצון דתומ"צ הוא בחי' פנימיות ועצמות הרצון, ומלוכש בזה בחי' עצמות תענוג העליון כו'. וזהו לכל תכלה ראייתי קץ, דלכל בחי' כליון ועונג, והיינו בחי' העונג האלקי שבנשמות, הן בחי' תענוג הנשמות שבג"ע בריבוי העליות ממדרי' למדרי' כמשנת"ל⁵⁹, והן תענוג הנשמה בעבודה למטה בהשגה והתבוננות באלקות ובבחי' ראי' דחכמה כו', וכמו"כ בחי' גילוי התענוג שמאיר בסדר השתל' כו', הכל הוא בבחי' מדה וגבול, לפי שהוא בחי' הארת העונג לבד כו'. אבל רחבה מצותך מאד, דבחי' העונג שברצון דמצות הוא בחי' פנימיות ועצמות העונג שלמעלה מעלה מבחי' העונג והרצון דסדר השתל' כו'. והעיקר הוא במצות מעשיות דוקא, דסוף מעשה דוקא עלה במח' תחלה כו'⁶⁰, דזהו דוקא בחי' פנימיות הכוונה בבחי' פנימיות עצמותו ית' שיהי' קיום המצות במעשה, ובזה דוקא נמשך בחי' עצמות התענוג, וכמא"צ⁶¹ נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני, דבחי' התענוג העצמי שז"ע נח"ר לפני, הוא דוקא כאשר נעשה רצוני בפומ"מ כו'. ולכן לעתיד, דאז יתגלה אמיתת ההמשכה שנעשה עתה ע"י עבודה דנש"י בקיום התומ"צ, יהי' הגילוי למטה דוקא כו', דבאמת בחי' מעשה המצוה עכשיו נעשה כלי לאלקות, וההתגלות מזה יהי' לעתיד, דבחי' עצמות אוא"ס יתגלה למטה דוקא, והיינו שיתגלה בחי' עצמות התענוג הפשוט המלוכש במעשה"צ כו'.

ובזה⁶² יובן מה שמקיימי המצות נק' עושין רצונו של מקום⁶³. דלכאורה אינו מובן מהו"ע עושין רצונו ש"מ, והלא כבר הי' המשכת רצה"ע בכריאת והתהוות העולמות גם קודם מ"ת כו', וכמ"ש⁶⁴ בראשית ברא, ות"א בקדמין ברא, דהיינו בחי'

כ"ט

(59) בד"ה זה היום תחלת מעשיך (לעיל ס"ע יז ואילך).

(60) ע"פ פיוט „לכה דודי“.

(61) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

(62) בהבא לקמן (עד פיסקא: ובמ"א מבואר) ראה מאמרי

אדהאמ"צ שבהערה 1.

(63) ברכות לה, ב.

(64) ר"פ בראשית.

(53) תהלים קד, כד.

(54) ח"א כב, א.

(55) בראשית א, כו.

(56) ראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תתיג ואילך.

(57) ראה בר"פ פ"א, ד. ויקר' פל"ו, ד. רש"י ורמב"ן עה"ת

בראשית א, א. ועוד.

(58) בראשית א, א.

הכתר⁶⁵, וידוע⁶⁶ דכתר הוא בחי' רצון, וכמ"ש⁶⁷ כצנה רצון תעטרנו כו', וכתוב⁶⁸ כי אמרתי עולם חסד יבנה, דהיינו אמירה ברצון, כמ"ש במ"א⁶⁹, וכן ברוך שאמר והי' העולם כו'⁷⁰, ובזהר⁷¹ א' כד סליק ברעותי' למברי עלמא כו', ובריש הורמניא כו'⁷², ובע"ח⁷³ כשעלה ברצונו הפשוט כו', הרי שכבר הי' המשכת הרצון בעת בריה"ע, א"כ מהו"ע שישראל הן עושין רצונו ש"מ ע"י קיום המצות כו'. וגם יפלא לפי"ז מה שעל המצות או' לשם יחוד קוב"ה ושכינתא⁷⁴, ונת"ל⁷⁵ שזהו בחי' יחוד סוכ"ע בממכ"ע הנעשה ע"י המצות כו', ומאחר שכבר הי' המשכת הרצון בבריה"ע, ורצון הוא בחי' סובב כידוע, א"כ הרי כבר הי' היחוד דקוב"ה ושכינתא בעת בריה"ע (וזהו אבא אמר לאימא, וכן בבחי' ז"א ומלכות, דכ"ז הוא בחי' יחוד קוב"ה ושכינתא, וכידוע דההתהוות בפועל הי' ע"י בחי' ממלא כ"ע, אבל הוא בכח הסובב דוקא, המכה ונותן כח בהאו"פ כו', וכמ"ש במ"א⁷⁶), וא"כ מהו"ע יחוד קוב"ה ושכינתא שנעשה ע"י המצות דוקא כו'.

אך הענין הוא, דהנה באמת בחי' הרצון דבריה"ע צריכים ג"כ להמשיך עתה ע"י אתעדל"ת, וכמ"ש בע"ח⁷⁷ דמתחלה הי' מצד כי חפץ חסד⁷⁸, ואח"כ באתעדל"ת תלי' מלתא. כי עצמות או"א"ס הוא למעלה מכל ספי' ומדה, וכמא⁷⁹ אנת הוא חד ולא בחושבן י"ס כלל כו', חכים ולא בחכמה ידיעא כו' (וכמ"ש במ"א⁸⁰ שאנו קוראים אותו ית' חכם הוא רק להפשיט ממנו ית' ענין העדר החכמה כו', אבל לא שהוא חכם בבחי' חכמה ממש הנק' חכמה ידיעא כו'), עד ולא מכל אינון מדות כלל כו'. וכמו שהוא מושלל ומובדל בערך מבחי' חו"ב ומדו', כמ"כ הוא מושלל ג"כ מבחי' הרצון כו', שגם הרצון מה שסליק ברעותי' למברי כו' הוא ג"כ בא ע"י הצמצום, דרצון אותיות צנור כו'⁸¹, והוא בא בבחי' התחדשות ממש לגבי או"א"ס כו'. וכמו שאנו אומרים⁸² המחדש בטובו בכ"י תמיד כו', דבחי' המשכת הרצון בכל עת ובכל רגע להוות ולהחיות העולמות הוא בבחי' התחדשות, משום דלגבי עצמות או"א"ס ה"ז בחי' התחדשות ממש, לפי שאין ערוך כלל כו', וכמ"ש מזה בד"ה וכל העם רואים, רס"ה⁸³. ולזאת צריכים להמשיך תמיד בחי' הרצון מחדש, שיצמצם א"ע כבי' וירצה בבריאת והתהוות העולמות כו'. וכמו בר"ה, שממשיכים מחדש הרצון להתהוות

(75) ד"ה יו"ט של ר"ה (לעיל ע' ה). וראה בהנסמן שם.
 (76) ראה תו"א מג"א צ, ב ואילך. סה"מ תרמ"ח ע' קפ. תר"ן ע' שכט. עטר"ת (הוצאת תשמ"ח) ע' תרסה ואילך. ד"ה בראשית ברא תרצ"א. ועוד.
 (77) שער ח (שער דרושי הנקודות) ספ"ו.
 (78) ע"פ מיכה ז, יח.
 (79) תקו"ז בהקדמה (ז, א).
 (80) ראה לקו"ת פקודי ו, ג. המשך תער"ב ח"ב ע' א"פ. סה"מ עטר"ת ע' תקפד ואילך. תרצ"ג ע' תקכח ואילך [ובנסמן שם בתחילת המאמר].
 (81) ראה לקו"ת להאריז"ל פ' תולדות כה, כא. פ' כי תשא לד, ז. פע"ח שער הסליחות פ"ח. ועוד. וראה זח"ג רפט, רע"א. תניא אגה"ק סכ"ח (קמת, א). תו"א יתרו טט, סע"ב. לקו"ת מטות פג, א. אג"ק כ"ק אדמו"ר ז"ע ח"ב סע"ק טי"ב. וש"נ.
 (82) ברכת יוצר.
 (83) סה"מ תרס"ה ע' רלו ואילך.

(65) ראה תורת חיים בראשית ז, סע"ג ד.
 (66) ראה פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"כ ערך רצון. המשך תער"ב ח"א ע' ב ואילך. ועוד.
 (67) תהלים ה, יג.
 (68) תהלים פט, ג.
 (69) ראה לקו"ת שה"ש יא, סע"ד יב, א. מאמרי אדהאמ"צ דרושי חתונה ח"א ע' לד ואילך. סה"מ תרנ"א ס"ע קעב ואילך.
 (70) נוסח ברכת, ברוך שאמר" בתפלת שחרית.
 (71) ח"א פו, ב.
 (72) שם טו, א [ושם: הורמנותא].
 (73) שער הכללים בתחלתו.
 (74) ראה פע"ח שער הזמירות ספ"ה. ס' הליקוטים להאריז"ל ס"פ ראה. שער רוה"ק (יב, ב בדפוס ירושלים תער"ב). כסא מלך להקדמת תקו"ז ד"ה ואי תימרון. תו"מ סה"מ אלול ע' רמה. וש"נ.

העולמות כו', שזהו"ע הרצון למלוכה בכלל, דאין מלך בלא עם כו'⁸⁴, משום דבר"ה חוזר כל דבר לקדמותו כו'⁸⁵, ובחי' עצמות אוא"ס מושלל לגמרי מבחי' רצון כו', לזאת צריכים להמשיך אז שיהי' רצון למלוכה, ושיהי' התהוות העולמות כו'. והיינו ע"י הקבלת עומ"ש בר"ה בבחי' הנחת כל עצמותו כו', וע"י יו"ד פסוקי מלכות כו', וזהו זכרון ליום ראשון⁸⁶ שהי' מצד כי חפץ חסד כו', וממשיכים בחי' הרצון הזה מחדש בר"ה כו'. וכן בכל השנה דהמחדש בטובו כו', צריכים להמשיך בחי' הרצון כו', והיינו ע"י תומ"צ, וכמא'⁸⁷ תנאי התנה הקב"ה במע"ב כו', וכמ"ש⁸⁸ אלה תולדות כו', בזכות⁸⁹ אלה שמות כו'⁹⁰, ובזכות אלה המצות כו'⁹¹. ולכן דוקא ת"ח העוסקים בתורה נקראים בנאים⁹², שעוסקים בבנינו של עולם כו'. דע"פ פשוט הוא לפי שע"י עסק תורתם ממשיכים בחי' הרצון דבריה"ע, שע"י מקיימים את העולם, וזהו פי' הפשוט שמקיימים את העולם שנברא בע"מ כו'⁹³.

ובמ"א מבואר⁹⁴ דהמשכת החיות לקיום העולם מה שמחדש בטובו כו', הוא ע"י מו"מ באמונה. דהנה, התהוות העולם נק' מלאכה⁹⁵, ולכן מלאכה בגימ' אל אדני⁹⁶, והיינו לפי ששם אל אד' הוא שם דעשיה⁹⁷, והו"ע מלאכה מע"ב, המחדש בטובו כו' מע"ב. וממשיכים בחי' התחדשות זאת ע"י מו"מ באמונה, שנק' ג"כ מלאכה, וכמ"ש גבי יונה⁹⁸ מה מלאכתך, ופי' המפרשים⁹⁹ ששאלו לו אם עסקת באמונה כו', והיינו כשעושה מלאכתו באמונה, שאין בה ח"ו שום נדנוד עבירה, דהיינו גזל וגניבה, וכן בעסק מו"מ כו', ע"י ממשיך שיומשך אוא"ס ג"כ בבחי' מלאכה כו'.

וי"ל ע"פ מ"ש במ"א¹⁰⁰ שיש ב' מיני מלאכה, והן ב' מיני עבד. הא', שעבודתו היא עבודה גרועה, וכמו חטיבת עצים וכה"ג, שאין זה מכבוד האדון לעשות בעצמו שיחטוב עצים בעצמו או לערוך שולחן וכדומה כו', וכשהעבד עושה אותם הוא עובד ומשמש בדבר שהאדון בעצמו לא הי' יורד מגדולתו כלל לעשותם. וזהו נק' עבד עני, שנהנה מיגיע כפו וטורח עבודתו, שהמלאכה גרוע היא, והיא מערכו ומהותו, ומקבל שכר עבודתו בעתים הטובים כו'. ועבד הב' הוא שעובד במלאכות דקים ושכליים שהאדון בעצמו הי' עושה, כמו הפרנסה במו"מ, או נוקב מרגליות ואבנים טובות וכדומה,

(84) בחיי וישב לה, ל. שם ר"פ בלק. עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א. ועוד. וראה תניא שעהיה"א רפ"ז (פא, ב). אגה"ק ס"כ (קל, ב). לקו"ת בלק סת, ג. נצבים מד, ד. ובכ"מ.
 (85) ראה פער"ח שער ר"ה פ"א. לקו"ת נצבים נא, ב. ובכ"מ.
 (86) נוסח תפלת מוסף דר"ה (מר"ה כו, א).
 (87) ע"ז ה, א.
 (88) בראשית ב, ד.
 (89) ראה שמו"ר פמ"ח, א. תנחומא ויקהל ד.
 (90) שמות א, א.
 (91) בחקותי כו, לד. מסעי לו, יג.
 (92) שבת קיד, א.
 (93) אבות פ"ה מ"א.
 (94) ראה סה"מ תרל"א ח"א ע' ד ואילך. עטר"ת ע' מ ואילך. תרח"ץ ע' פב ואילך.
 (95) ראה אוה"ת יתרו ע' תתקנא ואילך.
 (96) מאו"א אות מ ס"ל. אוה"ת בראשית (כרך ב) תנת, א. יתרו שם ע' תתקנה.
 (97) ראה פער"ח שער ה (שער עולם העשי') רפ"ג. לקו"ת מסעי פט, סע"ב. סה"מ תרל"ב ח"א ע' קמט. ח"ב ע' שעה. וש"נ.
 (98) יונה א, ח.
 (99) ראה מצו"ד עה"פ שם.
 (100) ד"ה ועתה ישראל בס' מאמרי אדה"ז תקס"ב שבהערה 1, הובא באור התורה ובסה"מ עטר"ת שם. מכאן עד סוף הפיסקא הוא לשון המאמר שם עם שינויים והוספות. וראה שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"א עא, א ואילך. מאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' רצב. סה"מ אעת"ר ע' קעא. עטר"ת ע' מב. ד"ה אחת שאלתי וד"ה דרשו ה' תשכ"ד (נדפסו בקוני' בפ"ע – קה"ת תשנ"ו, תשנ"ט).

שהמלאכות נכבדות שהאדון יתעשר מהם, וכשהעבד עושה אותם הנה זה יקרא עבדו, פי' משלים העבודה שהי' האדון בעצמו עובד, והוא נעשה במקומו כו'. והדוגמא מזה יובן בעבודה, דהנה, בריאת והתהוות העולמות הוא מבחי' דבור העליון דמל' דאצילות, וכמ"ש¹⁰¹ ויאמר אלקים כו', בע"מ נבה"ע כו'⁹³, והו"ע מה שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה כו'¹⁰², שזהו כמשל עבודה הגרועה כחטיבת עצים כו', דלאו אורחוי דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא כו'¹⁰³, והיא בחי' ירידה ושפלות גדולה כו', וכמארז"ל¹⁰⁴ במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו כו', וצריכים לזה עבד עני שיבא בשכר לעבוד עבודה זו (ומ"מ צ"ל כמארז"ל¹⁰⁵ אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס כו', והיינו שלא תהי' העבודה בשביל לקבל פרס כו'. אלא הכוונה בזה י"ל, דכללות העבודה הזאת היא עבודה שעובדים רק בשביל קבלת פרס, ולא עבודה שכליית כו', דבעבודה שכליית הרי אין העבודה משום הפרס, כ"א מצד העבודה מצ"ע, והראי' שהרי גם האדון עצמו עובד עבודה זו כו', אבל עבודה זו, עם היות שהוא אינו עובד בשביל הפרס, אמנם כללות ענינה הוא בשביל פרס ושכר לבד כו', והיינו שאין העבודה ענין עקרי מצ"ע, ואם הי' אפשר להיות בלעדה, א"ז ענין מצ"ע, אלא שהיא מוכרחת בשביל הקבלת פרס כו'). וכמ"ש בזהר פ' פנחס דרכ"ג ע"א בענין ג'¹⁰⁶ מיני עבד שבתפלה לדוד¹⁰⁷, שע"ז נא¹⁰⁸ הושע עבדך כו' כי עני ואביון אני כו', מתחלה כעני העומד בפתח, ואח"כ מקבל פרס כו'. שע"י השפלות שמשפיל א"ע בתפלה שמתחנן כו', ה"ה פועל למעלה שיהי' ג"כ בחי' הירידה והשפלות כבי' להוות ולהחיות העולמות כו'. וכמו בקבלת עומ"ש, שהוא בבחי' עול בהכרח ממש, שאינו רוצה כלל, רק מכריח א"ע בהכרח דוקא. והיינו במי שהאלקות מוסתר ונעלם בנפשו מאד, ואינו מתפעל משום ענין אלקי כלל, והתיקון לזה הוא ענין קב"ע בהכרח דוקא¹⁰⁹, וזהו מועיל גם למקיפים דקליפה ר"ל, [ש]צריך להכריח א"ע בכל דבר לעשות היפוך רצונו דוקא, ואף שאינו מרגיש בזה שום דבר, ומ"מ יעשה בדרך קב"ע כו'. וזהו עבד עני ואביון, שאין לו שום רצון מצ"ע, רק הושע עבדך אתה אלקי כו'. ועבודה זאת מצ"ע אינה עבודה נעלית ועיקרית, רק שמוכרחת כו'. והעבד הב' הוא שעושה מלאכות נכבדות שהאדון עצמו הי' עושה, והוא במקומו, וכמו בנקיבת מרגליות ואב"ט כו', והיינו להמשיך בחי' גילוי אלקות בעולמות ע"י התומ"צ כו'. והו"ע העושר¹¹⁰, שאין זה רק מה שמוכרח לבד לחיות וקיום העולמו, כ"א בחי' העושר, להמשיך גילוי אלקות בעולמות כו'.

לא

(106) כ"ה גם בטה"מ תקס"ב שם. ובשערי תשובה שם: ב' מיני עבד. ובהר"ם שם: תלת זמנין אתעביד דוד עבד בתהלה דא כו'.
(107) תהלים מזמור פו.
(108) שם, ב"א. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ב שם ע' רסה.
(109) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב שם ע' רסד"ה [ושם: ועוד תיקון להרע המקיף].
(110) ראה סה"מ תר"ס ס"ע נג ואילך. תומ"מ סה"מ תמוז ע' כה. ע' לו. וש"נ.

(101) בראשית א, ג ואילך.
(102) ראה ב"ר פמ"ד, כב. ילקוט"ש לך לך רמז עח. פירש"י לך לך טו, יח. וראה גם שבת קיט, ב.
(103) זח"ג קמט, ב.
(104) מגילה לא, א – ע"פ הגירסא בילקוט שמעוני תהלים רמז תשצד. וראה ספר המאמרים הש"ת ע' 40. תש"ד ע' 210.
תש"ח ע' 228. וש"נ.
(105) אבות פ"א מ"ג, ובשינויי נוסחאות שם.

והעניין¹¹¹ הוא, כמ"ש¹¹² נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים, דפי' צוארך בחרוזים הוא בחי' אב"ט ומרגליות מופרדים, וקבועים ותלויים בחוט, שהחוט נכנס בהם ומחברם שלא יתפרדו. וכך הוא עד"מ הקל קול יעקב¹¹³, שהוא קול התורה, אשר יסודתה בהררי קדש¹¹⁴, בחי' ח"ע דאצילות, ונתלבשה בענינים הגשמיים, בשית סדרי משנה זרעים ומועד כו'. דלכך נק' אורחות הוי"ו¹¹⁵, וכמו האורח והשביל שבו הולך האדם ממקום למקום רחוק מאד הימנו, כך התורה היא הלכות¹¹⁶ החכמה תוך כל השתל' העולמות עד עוה"ז כו'. וזהו הנק' קול יעקב¹¹⁷, יו"ד עקב¹¹⁸, שהוא בחי' חוט המבריח מן הקצה אל הקצה¹¹⁹, דהיינו אפי' בקצה האחרון שהוא רחוק מקצה הראשון לגמרי, דהיינו בחי' עלמא דפרודא¹²⁰, נמשך קול והמשכה עליונה מלמעלה, שיתחברו ויתייחדו גם הם ליחודו ית' כו'. וכן הוא במצות שנק' אורחות ה', שע"י נמשך אוא"ס ומתלבש בהדברים הגשמיים ומחברם לאוא"ס ב"ה (ועמ"ש בתו"א ד"ה מי כהוי' אלקינו המגביהי כו'¹²¹). ולמעלה היינו המשכת בחי' הקו, שנק' חוטא יקירא קדישא כו'¹²², שמאיר ומתלבש בחכמה דאצילות ובעולם האצילות בכלל, שיאיר גילוי הקו גם בעולמות ב"ע כו', וזהו בחי' החוט המחבר כו'. אמנם ענין נקיבת האב"ט הוא שצריך לעשות מקום חלל, וכמ"ש¹²³ ולבי חלל בקרבי, להיות כלי ריקן מחזיק¹²⁴ המשכת אוא"ס ב"ה, שאין אוא"ס שורה ומתגלה אלא במי שבטל אליו במציאות לגמרי בבחי' אין ממש, שלא להיות תופס מקום כלל ליש ודבר. וכדי להיות ביטול זה הוא ע"י בחי' קול יעקב, שהקול מעורר הכוונה כו'¹²⁵, והו"ע כוונת הנפש לצאת מנרתיקה ולהשתפך אל חיק אביה בבחי' ביטול במציאות, ולהתכלל במקור החיים מקור התענוגים אוא"ס ב"ה כו'.

וזהו מה שהמשכת החיות הוא ע"י מלאכה דמו"מ באמונה, היינו כמו עבד פשוט העובד עבודתו בשביל קבלת פרס, דהיינו החיות המוכרח אל העולמות כו', אמנם ע"י תומ"צ הוא שממשיכים גילוי אלקות בעולם כו'. ובדקות יותר יובן ההפרש בין ב' מיני מלאכה ועבודה הנ"ל, דעבודה פשוטה כמו חטיבת עצים כו', וכמו מו"מ באמונה הנ"ל, הו"ע עבודת הבירורים למטה, לאסוף ולקבל¹²⁶ את הניצוצות הנפרדים בבחי' עלמא דפרודא כו', דז"ע ואספת דגנך כו'¹²⁷, וכמ"ש במ"א¹²⁸, והיינו ע"י העסק במו"מ שעוסק בענינים גשמיים, וכאשר הוא באמונה, שלא יש בזה שום נדנדוד איסור, ומתנהג באמיתות

לב

שם ת, סע"ד], וע' בזהר ס"פ תרומה קעה, ב.
 (120) ראה זח"א כב, א. קנה, א. זח"ג קי, א (ברע"מ).
 (121) פ' מקץ לת, ג"ד. וראה גם שם בהביאור לט, ב ואילך.
 (122) זח"ג קלד, א.
 (123) תהלים קט, כב.
 (124) ע"פ ברכות מ, א. וראה סה"מ תרל"ד ע' שב ואילך.
 וש"נ. תר"ס ע' ע"ד.ה. ועוד.
 (125) ראשית חכמה שער הקדושה ספט"ו. של"ה פב, ב.
 טואר"ח סי' סא. שו"ע אדה"ז שם ס"ה. סק"א ס"ג. סה"מ תרנ"ט ע' ו. ובכ"מ.
 (126) אוצ"ל ולקבץ.
 (127) עקב יא, יד.
 (128) ראה סה"מ תרכ"ו ע' קסט. קעא. תרל"א ח"א ע' ה. ועוד.

(111) מכאן עד סוף הפיסקא הוא לשון הלכות שה"ש שבהערה 1 עם שינויים והוספות. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ט"י.
 (112) שיר השירים א, י.
 (113) תולדות כו, כב.
 (114) ע"פ תהלים פד, א.
 (115) תהלים כה, י.
 (116) אוצ"ל: הליכות.
 (117) תולדות כו, כב.
 (118) ראה ע"ח שער ג (שער סדר אצי' למהר"ח) פ"ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"י ערך יעקב.
 (119) זח"א א, ב. זח"ב קעה, ב. ועוד. — בלקו"ת שה"ש שם נוספה כאן הגהה: עמ"ש מענין זה דיעקב בפ' צו בדה"ה והי' אור הלבנה כו' [לקו"ת צו ט, ב], ובד"ה משמח כו' [לקו"ת צו

בעסקו, ה"ה מברר עי"ז הניצוצות המפוזרים ומפורדים בהם כו'. ובפרט כשהעסק הוא בכוונה לש"ש, בכדי שירויה ויוכל ליתן צדקה ולעסוק בתורה כו', וכמו"כ כאשר העסק אינו מונע אותו מתורה ותפלה, דהיינו שאינו מוטרד ומשוקע כ"כ בהעסק כו', עי"ז כ"ז הוא מברר בירורים ומעלה הניצוצות שבהדברים הגשמיים כו'. ובכלל זה הוא ג"כ האכילה שלש"ש, שאוכל דברים גשמיים, וכאשר מברך עליו תחלה וסוף, ועצם האכילה היא לש"ש, לא למלאות תאוות נפשו, כ"א שיוכל ללמוד ולהתפלל בכח האכילה ההיא כו'¹²⁹, ובפרט כשהכוונה בהאכילה היא שיקבל חיותו מהמוצא פי ה'¹³⁰ שהוא הניצוץ שבהמאכל כו'¹³¹, הרי מברר עי"ז הניצוצות שנפלו בהדברים הגשמיים ומעלה אותם למע' כו'. אמנם ידוע¹³² דעלי' זאת הוא רק בעולמות ביי"ע, אבל אינו עולה עדיין להכלל בבחי' אלקות דאצי' כו'. ובכדי שיעלה באצי' הוא עי"ז בחי' ביטול במציאות דוקא כו'. וכידוע¹³³ ההפרש בין יוסף לכל השבטים, דכל השבטים הי' עבודתם לברר בירורים בבי"ע, והו"ע בחי' ביטול דב"ן, ביטול היש לבד כו', ועי"ז ממשיכים הארת אצי' בריאה, בהיכל קד"ק כו', וכמ"ש במ"א¹³⁴, אבל יוסף הי' בחי' ביטול דמ"ה, ביטול במציאות ממש, ועי"ז העלה כל הניצוצות שיתכללו בבחי' אצילות ממש כו', ועי"ז נמשך גילוי אצילות ממש בבי"ע כו'. ועי"ז העבודה בתפלה בבחי' רעו"ד (וכמ"כ עי' התורה בדרך מלמעלמ"ט כו', וכמ"ש במ"א¹³⁵), ועי"ז תומ"צ, נמשך האור והגילוי מלמעלמ"ט כו'. וזהו"ע שמקיימים את העולם, שממשיכים בחי' גילוי אלקות, היינו בחי' גילוי הקו שמאיר בחכמה דאצילות כו'.

ועי"ל דענין עושין רצוש"מ היינו שממשיכים שיאיר הרצון בגילוי בעולם. דהנה, הגם שיש המשכת הרצון בעולם, דהרי סליק ברעותי' כו', מ"מ, הרי אין הרצון מאיר בגילוי, דמה שנמשך בגילוי הן הגילויים דסדר השתל', אבל הרצון עצמו אינו מאיר בגילוי, ועי"ז עבודה ממשיכים שיהי' גילוי הרצון ממש בעולם כו'.

וזהו"ע סוכה שהוא גילוי בחי' המקיף, שז"ע צל וסכך הסוכה כו'. דהנה, בר"ה ממשיכים הרצון על עולמות, דז"ע הרצון למלוכה שממשיכים בר"ה, ואין מלך בלא עם, וממילא נמשך הרצון על העולמות. והגילוי הוא בסוכות, וכמ"ש¹³⁶ תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגיגו, דבר"ה ויוהכ"פ הוא עדיין מכוסה ונעלם, דהגם דביוהכ"פ נמשך האור, אבל המשכה הוא למעלה עדיין, ואינו נמשך למטה, והגילוי למטה הוא בסוכות, שז"ע ליום חגיגו כו'. אמנם הגילוי הוא בבחי' מקיף, ובכדי שיאיר בבחי' פנימיות זהו עי"ז הלולב. דהנה¹³⁷, הלולב הוא המשכת הדעת בנוק' דז"א העומדת בחזה דז"א¹³⁸, והיינו בבחי' כתר מל' שכנגד חזה דז"א כו', והוא המשכת בחי' או"פ כו'. ולכן צ"ל נטילת לולב

(134) ראה סה"מ תרס"ג ח"א ע' נו ואילך. ח"ב ע' לא ואילך.

(135) ראה סה"מ תרכ"ז ע' רצא ואילך. וש"נ. שם ע' שפט ואילך. וש"נ. סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך.

(136) תהלים פא, ד.
(137) בהבא לקמן ראה לקו"ת דרושים לר"ה נו, ד. סידור עם דא"ח רמד, ב"ג.

(138) ראה פע"ח שער כט (שער הלולב) פ"ג. סידור עם דא"ח רסג, סע"ג ואילך.

(129) ראה תניא פ"ז (יא, א ואילך).

(130) ע"פ עקב ת, ג.

(131) ראה לקו"ת להאריז"ל עה"פ. לקו"ת אמור לת, ג. מטות פא, ב. עקב יד, א. ובכ"מ.

(132) ראה תו"א וישב כת, א ואילך. תו"ח וישב סו, ב ואילך.

(133) ראה הוספות לתו"א ויחי קג, סע"א ואילך. וראה

בנסמן בסה"מ תרל"ג ח"א ע' סג.

בסוכה, והיינו שהאור"מ נמשך בבחי' פנימיות כו'. ולכן ביו"ט הראשון של חג שחל בשבת, אין לולב דוחה שבת. דהנה ידוע¹³⁹ דבשבת נמשכים המקיפים בפנימיות. וזהו הטעם שאין תפילין בשבת¹⁴⁰, להיות כי התפילין הן בחי' מקיפי' לד' מוחין, ולכן בולטים ע"ג הראש¹⁴¹, ובשבת המקיף מאיר בבחי' פנימיות. ולכן א"צ אז נטילת לולב, כי בלא"ה מאיר המקיף בפנימי כו'. ובזמן ביהמ"ק היו נוטלין, כי יש כמה מדרי' במקיפי', ובשבת שהמקיף מאיר בפנימיות, נמשך בחי' מקיף פנימי ועליון יותר, ולזאת הי' נטילת לולב גם בשבת, בכדי להמשיך בחי' המקיף כו'. אך זהו דוקא בזמן הבית, שהי' בכח להמשיך בחי' מקיף העליון ג"כ, לכן הי' לולב דוחה שבת בכ"מ (וע' בלקו"ת ד"ה יו"ט של ר"ה¹⁴² הטעם מה שדחה גם בגבולין) (ודוקא ביו"ט ראשון להיות שאז עיקר הגילוי כו'). אבל עכשיו אינו דוחה, כי בזה"ג א"א להמשיך בחי' המקיף עליון שיאיר בגילוי, דבחי' זו אינו נמשך עתה בפנימיות ע"י לולב ג"כ, ומה שאפשר עתה להמשיך ע"י הלולב, נמשך בשבת בלא"ה, ולכן עכשיו אין לולב דוחה שבת גם ביו"ט ראשון כו'.

המשך תער"ב ח"א ע' תצב. לקמן ד"ה יהודה אתה (ע' וקנט) וד"ה ועשית חג שבועות (ס"ע ורלח"ט).
 (141) ראה לקמן ע' נ. וש"נ.
 (142) דרושים לר"ה נו, ד.

(139) ראה פע"ח שער יח (שער השבת) פ"ז. לקו"ת בהר מד, ג. בלק עב, ד. ובדרושים שבה"ע הבאה.
 (140) ראה משנת חסידים מס' שחרית דשבת פ"א מ"ב. פע"ח שם פי"ט. אוה"ת דרושים לר"ה (כרך ו) ע' בתפס [ובנסמן שם]. סה"מ תרל"ט ח"ב ע' תנח. וע' תרי. עת"ר ע' רא.

בס"ד, שמע"צ, רס"ו

ביום¹ השמיני עצרת תהי' לכם², ואיתא במד"ר³, משל למלך שעשה סעודה ז' ימים וזימן כל בני אדם שבמדינה, לאחר שעברו ז' ימי המשתה, אמר לאוהבו כבר יצאנו ידינו מבני המדינה, בא ונגלגל אני ואתה במה שתמצא, כך אמר הקב"ה לישראל, ביום השמע"צ תהי' לכם, באו ונגלגל במה שתמצאו, פר א' איל א' כו⁴. והיינו, דבכל ימי החג הקריבו ע' פרים נגד ע' אומות⁵, אבל בשמע"צ פר אחד לישראל לבד. וצ"ל מהו"ע ההקרכה דע' פרים נגד כו', דזהו השפעה להם, וצ"ל מהו ענינם, ולמה בסוכות דוקא הקריבו ע' פרים. וגם צ"ל, דלפי משמעות המדרש דבשמע"צ ההשפעה לנש"י ג"כ מאותה המדרי' עצמה שהי' ההמשכה להע' שרים, שהרי אומר בא ונגלגל במה שתמצא, משמע מזה הנמשל, דמאותה המדרי' עצמה נמשך ההשפעה לנש"י, ואין זה מובן, דהלא ודאי ההשפעה לנש"י הוא ממדרי' גבוה ונעלית הרבה כו'. ולהבין כ"ז צ"ל משנת"ל⁶ בענין עושין רצוש"מ, דע"י עבודה דתומ"צ ממשיכים שיהי' גילוי אלקות בעולמות, והיינו בחי' גילוי הקו שמאיר בחכמה דאצילות, יאיר בגילויי בני"ע ג"כ, וגם בחי' הרצון עצמו יאיר בגילוי בעולם כו'.

אך הנה כ"ז הוא גילוי בחי' האורות והגילויים דסדר השתל', ואין זה גילוי בחי' אור חדש עדיין. אמנם באמת הכוונה בענין עושין רצוש"מ, שע"י המצות ממשיכים בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס שלמעלה מבחי' גילוי הקו, ולמעלה מבחי' הרצון שבבריאת והתהוות העולמות כו'.

והענין הוא, דהנה ידוע⁷ שברצון יש ב' מדרי', בחי' פנימיות הרצון, ובחי' חיצונית הרצון, ולמעלה הוא בחי' פנימיות וחיצונית שבכתר, וכמא' הת"ז⁸ אוא"ס מלגאו כתרא עילאה מלכר כו', דבחי' הכתר הוא בחי' החיצונית, ואוא"ס מלגאו הוא בחי' פנימיות הכתר כו'.

וביאור הענין יובן עד"מ, כמו בהאדם שיש בו ג"כ פנימיות הרצון וחיצונית הרצון, אשר חיצונית הרצון הוא מה שבא בהתגלות, אבל פנימיות הרצון הוא בהעלם שאינו

(1) חלקו הראשון של המאמר מיוסד על ד"ה והתהלכתי בתוככם בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תתיך ואילך.
 (2) חלקו השני (מהפיסקא „וביאור הענין“ (לקמן ע' נב)) מיוסד על ד"ה להבין ההג"ה בלקו"א [פמ"א] בס' מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ע' ק ואילך. [והמשכו לקמן בד"ה ויכולו השמים].
 (3) – להתחלת וסיום המאמר ראה סד"ה בסוכות תשוב, ד"ה ביוהשמע"צ, ד"ה ויאמר גו' מחר חודש וד"ה להבין ענין תשרי – תשל"ו (סה"מ תשל"ו ע' 17 ואילך).
 (4) פינחס כט, לה.
 (5) במדב"ר פכ"א, כד.
 (6) פינחס שם, לו.
 (7) סוכה נה, ב. במדב"ר שם.
 (8) בד"ה לולב וערבה (לעיל ע' מ ואילך).
 (9) בהבא לקמן (עד פיסקא: אמנם מש"א עושין רצונו של מקום) ראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא שם.
 (10) ראה לקו"ת במדבר ית, ב. שלח לת, ג. שה"ש כח, ד. לג, ד. ובכ"מ.
 (11) סוף תיקון כב (סח, ב).

לד

מתגלה כלל, אבל הוא תכלית הכוונה. וכמו עד"מ בעסק מו"מ¹⁰, הרי מה שבהתגלות הוא מה שעוסק בעסקו, שמכניס שכלו ומחשבתו בזה, ונוסע בנסיעות וכה"ג, ובאמת אין זה תכלית חפצו ורצונו כלל, כ"א בחיצוניות לבד, אבל מה שהוא תכלית חפצו ורצונו הוא הריחות, ומשו"ז רצונו בהעסק מו"מ כו', ותכלית פנימיות כוונתו אינו ניכר ונגלה כלל, כ"א הוא בהעלם, ומה שבא בהתגלות הוא העסק שמתעסק, שאין זה פנימיות כוונתו ורצונו כו'. וכמו"כ יובן עד"מ כשרוצה אדם לבנות בנין ולדור בו, הרי יש בזה התגלות הרצון, שרוצה בבנין הבית, כי צריך לדירה וכלים לשכון שם, כמו שצריך ללבוש ומזון כו', אבל מ"מ אין זה כל בחי' פנימיות ועצמות שלו ממש, כי זהו רק מה שרוצה מצד הטעם, שצריך לו דירה, דכשם שצריך להלביש את עצמו בלבוש, כמו"כ צריך לדור בדירה לפי כבודו כו', ואין זה עיקר עצמיות שלו. רק בחי' הפנימיות והעצמיות¹¹ הוא מה שמתענג בכל עצמותו ממש בפנימיות והעלם נפשו בהיכל ודירה זו, ואין לו שום טעם כלל ע"ז למה ה"ה מתענג כ"כ בהדירה, אלא שהוא תענוג עצמי ופשוט. וכן בעצם פנימיות הרצון, מה שהוא רוצה בעצם נפשו בבית ודירה, וכידוע¹² דענין הרצון באיזה בית הוא נמצא בהעלם הנפש בפנימיותו ממש, הנה מה שהוא רוצה בפנימיות נפשו באיזה בית לעצמו, אין בזה טעם ושכל כלל. דאח"כ כאשר בא לידי חיצוניות הרצון, יש בזה טעם, מפני שצריך לו דירה, וטוב לו שיהי' לו דירת עצמו וכה"ג, דכ"ז הוא רק בחיצוניות הרצון, אבל מה שהוא רוצה בפנימיות נפשו בהבית, אינו משום הטעמים והענינים שכליים, והראיה, שגם אם השכל והטעם ינגד לזה, ואז יחלש ממילא הרצון הבא בהתגלות, הנה פנימיות הרצון לא יחלש כלל עי"ז, וירצה גם אז בהבית בפנימיות נפשו בלי שום חילוק כלל, כי פנימיות רצונו אינו מצד הטעם, כ"א מצד העצם כו'. וזהו עיקר ההפרש בין פנימיות הרצון לחיצוניות הרצון, דחיצוניות הרצון הוא הרצון שמורכב בדבר מה, כמו בשכל וטעם גלוי לרצון זה שמחמתו רוצה בו. והגם שההתחלה היא ג"כ מהרצון, לא מהשכל, אמנם הרצון בא ומתלבש בשכל וטעם גלוי להרצון כו', או שמורכב במדות, כמו אהבה וחסד והתפארות וניצוח וכה"ג. אבל פנימיות הרצון הוא שאינו מורכב בשום דבר כלל, כ"א הוא מצד העצם לבד כו'. ולכן פנימיות רצונו א"א לו לפרש ולגלות בחכמה ושכל, ונקרא רצון כמוס ונעלם, או רצון פשוט, דגם כאשר מתגלה, הוא מתגלה כמו שהוא בהעלמו ופשיטותו כו', ולא כמו חיצוניות הרצון, שיכול לפרש ולבאר רצונו ע"פ השכל והטעם, אבל פנימיות רצונו אינו יכול לפרש כו'. ולכן בבחי' פנימיות הרצון דוקא הוא בבחי' בל"ג. דחיצוניות הרצון, מאחר שהוא בא בבחי' גילוי אור בדבר מה, הרי הדבר ההוא מגביל אותו כמו השכל והטעם כו', אבל פנימיות הרצון אינו בא בבחי' גילוי אור, כי אינו מורכב בשכל וטעם, וממילא הוא בבחי' בלי גבול כו'.

וכך יובן למעלה בבחי' כתר עליון, שיש בו בחי' פנימיות וחיצוניות. דבחי' חיצוניות הרצון הוא מה שנמשך בחי' רצון בגילוי, כמא¹³ כד סליק ברעותי, שזהו רצון גלוי כו', ובא במורכב בבחי' חו"ב ומדות דאצילות, כמו שכל וטעם לרצון באדם למטה כו',

(10) ראה בכ"ז סה"מ תרכ"ז ע' קלו. תרל"ח ע' מ. תרס"ה ע'
 (11) במאמרי אדהאמ"צ שם: פנימי ועצמי התענוג.
 (12) ראה סה"מ תרס"ג ח"א ע' כח. תרס"ה ע' ג. תרפ"ה ע'
 יא. תש"א ע' 4. תש"ג ע' 9. ועוד.
 (13) זח"א פו, ב.

(10) ראה בכ"ז סה"מ תרכ"ז ע' קלו. תרל"ח ע' מ. תרס"ה ע'
 קמא. ועוד.
 (11) במאמרי אדהאמ"צ שם: פנימי ועצמי התענוג.

וכמ"ש¹⁴ בראשית ברא בחוכמתא כו', והלא התהוות העולמות הי' מבחי' הרצון, אלא שבא במורכב בחו"ב כו', או מצד שחפץ חסד הוא¹⁵, מפני שטבע הטוב להטיב¹⁶, שזהו בחי' רצון גלוי שמורכב באיזה דבר, שיש סיבה וטעם אל הרצון כו' (דקודם שנתגלה יש טעם כמוס אליו, או סיבה הגורמת, כמו מצד טבע הטוב כו', ולאחר שמתגלה בא ומתלבש בבחי' החכמה להיות טעם ושכל אל הרצון כו'). וזהו בחי' חיצוניות הכתר, שנקרא ראש לאצי', שאין בזה בחי' פנימיות ועצמיות כ"כ כו', וכמו כי אמרתי עולם חסד יבנה¹⁷, שעלה ברצון להיות בנין העולמות בחסד, בחי' כי חפץ חסד כו', שהוא בחי' חיצוניות הרצון, הנגלה בשכל וטעם ומדות כו'. דגם מה שנאצל¹⁸ עשר ספירות באורות וכלים והיכלות, כמאמר¹⁹ אפיקת עשר תיקונין כו' לאנהגא בהון עלמין בחסד ודין כו', זהו כמו הרצון בדירה וכלים נאים, כנ"ל, שאין כל זה עיקר פנימיות ועצמיות הרצון הפשוט והתענוג הפשוט, שאין כל עצמו מלובש בזה כו'. אך בחי' פנימיות הכתר, שנחשב מבחי' א"ס, וכמא' אוא"ס מלגאו כ"ע מלבר, זהו בחי' פנימיות הרצון דבחי' פנימיות ועצמיות אוא"ס ב"ה, שהוא הרצון בבחי' ההעלם והסתיומות, שנק' סדכ"ס²⁰ ועילאה על כל עילאין, דלית מחשבה תב"כ²¹, דהיינו שאינו נתפס ונגלה כלל בחכמה ומדות כו', כי אינו מורכב בדבר זולתו, דהיינו שאין שום סיבה ולא שום טעם כלל אל הרצון, רק הוא בחי' רצון פשוט ועצמי ממש שמצד עצם עצמותו ית', שלמעלה מע' לגמרי מבחי' החכמה והטעם, וע"כ הוא בבחי' העלם עצמותו²², שכל עצמותו בזה כבי', שאינו בגדר גילוי בבחי' חכמה כו'.

וזהו שרש המצות למטה, שנק' פנימיות רצה"ע ממש, שהוא בבחי' פנימיות הכתר, אשר לא יוכל לבוא בגילוי בחכמה וטעם כלל, גם לא בבחי' ח"ס, שנק' טעם כמוס לרצון כו'. דאע"פ שמבואר במ"א²³ בענין טעם כמוס לרצון שהוא בחי' פנימיות הרצון, דהיינו רצון הנעלם בח"ס, שנק' טעם כמוס, שלא יוכל לבוא בגילוי השכל וטעם, וכענין שתוק כך עלה במחשבה לפני²⁴, שענינו הוא שא"א לגלות בשכל וטעם למה ירצה כך, כי זה הרצון נגד השכל והטעם, שאמר²⁵ וכי זו תורה כו', אלא הוא רצון פשוט ונעלם שלמעלה מהשכל כו', אבל טעם כמוס עמדי²⁵ יש לרצון זה, ולכך א"ל שתוק כך עלה במחשבה, ואינו בבחי' עקשות ח"ו כו', הנה באמת גם בחי' טעם כמוס ונעלם (כשכל הנעלם מכל רעיון²⁶) נק' טעם לרצון עכ"פ. דיהי' איך שיהי', הרי בא הרצון במורכב בטעם ושכל, אלא שהוא שכל נעלם מבחי' חכמה גלוי' ומן השגה בגילוי, אבל יש כאן טעם אל הרצון עכ"פ (ואפי' כשהרצון הוא מצד התענוג שלמעלה מהטעם, דהיינו לא בחי' טעם שכלי, אפי'

14) בראשית א, א ובתרגום ירושלמי שם.

15) מיכה ז, יח.

16) ראה עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א.

17) תניא שעויה"א פ"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה. וש"נ.

18) תהלים פט, ג.

19) אוצ"ל: שנאצלו (וכ"ה במאמרי אדהאמ"צ שם).

20) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

21) תקו"ז שם.

22) = סתימא דכל סתימין (ובתקו"ז שם: סתימא על כל

סתימין) .. תפיסא בי' כלל.

23) במאמרי אדהאמ"צ שם: בעצמו.

24) ראה לקו"ת ואתחנן יב, א. שה"ש מז, סע"ד ואילך.

25) סידור עם דא"ח קל, סע"ג. קסא, סע"ב. ביאוה"ז לאדהאמ"צ

מז, א. סה"מ תרל"ב ח"ב ע' שצד. ובכ"מ.

26) מנחות כט, ב.

27) ע"פ האזינו לב, לד.

28) ראה פיוט „אל מסתתר" בסידור הר"י עמדין סדר

סעודה שלישיית (בשם תלמיד הרמ"ק). סידור קול יעקב

למהר"ק ע' יז (בשם ר' אברהם בן הרמב"ם). תו"א ר"פ לך לך

יא, א. תו"ח בראשית כא, ב. לך לך פ, א. ובכ"מ.

בחי' שכל הנעלם כו', אלא מצד הטעם ועונג²⁷ (בל"א מצד דעם גישמאק אין דער זאך), ג"ז אינו בחי' רצון פנימי ועצמי ממש, מאחר שיש איזה סיבה אל הרצון, שהוא בחי' הטעם והעונג כו'). ואמיתית בחי' פנימיות הרצון הוא שאין טעם לרצון כלל²⁸, אף לא בחי' טעם כמוס (וגם לא בחי' טעם ועונג כו'), וזהו עיקר בחי' פנימיות ועצמות הרצון כידוע²⁹, שהוא בעצם דגולגלתא³⁰ שלמעלה מח"ס כו'³¹. וזהו עיקר שרש המצות שהן בפנימיות הכתר ממש, שזהו למעלה גם מטעם כמוס לרצה"ע שבמצות כו'. ובחי' ומדרי' זו יתגלה לע"ל, שז"ע שכר מצוה מצוה³², דאמיתית השכר הוא מה שיתגלה עצם המצוה עצמה³³. דכל הגילויים עכשיו בהשגת הנשמות בג"ע מה שנהנין מזיו השכינה³⁴, אפי' בנשמות היותר גבוהות, הכל הוא בבחי' טעם ושכל והעונג המורכב בזה, אלא שהוא בבחי' טעם כמוס וסתום, אבל מ"מ הוא בבחי' טעם כו', וה"ה רק בחי' זיו תורתן ועבודתן לבד³⁵, שאין זה מגיע למעלת עצמות המצות³⁶ עצמה כמו שהיא בבחי' פנימיות הרצון, שאין טעם לרצון כלל, אף לא טעם כמוס כו'. ועצם המצוה עצמה יתגלה לעתיד. והוא מה שיתגלה משיח בחי' טעמי מצות כמו שהן מצד עצמן³⁷ (וכמשי"ת בענין רצון ותענוג³⁸), וכמ"ש בי"ח³⁹ הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, שזה למעלה מעלה מבחי' ח"ס, וכמ"ש בע"ח⁴⁰ דמאד הוא בחי' א"ק כו'. והוא למעלה גם מבחי' פנימיות התורה עכשיו, שהיא בחי' ח"ס דא"א וע"י⁴¹, שנק' טעם כמוס לרצה"ע שבכל מצוה ומצוה, וכמו מצות טלית ותפילין, שיש בהם טעם כמוס לרצה"ע שמלוכב בהם, שהטלית הוא בחי' מקיף הכללי, והציצית הן המשכת הארה מבחי' המקיף⁴², אין ציצית אלא ל' יוצא כו'⁴³, וד' פרשיות הן ד' מקיפים בד' מוחין, ולכן בולטים ע"ג הראש כו', וכמ"ש במ"א⁴⁴, וכה"ג בכל המצות יש טעם כמוס, שזהו בחי' פנימי' התורה כו', עכ"ז אי"ז פנימיות רצה"ע ממש הנק' פנימי' הכתר ממש, שהוא עצמות הרצון הפשוט שבמצות שאין טעם לרצון כלל, אפי' לא

לו

(34) ראה ברכות יז, א.
 (35) ראה תניא פל"ט (נב, ב). ועוד.
 (36) אוצ"ל: המצוה.
 (37) ראה פרש"י שה"ש א, ב. לקו"ת שה"ש מה, א. סידור עם דא"ח קלא, סע"א ואילך.
 (38) ראה לקמן סד"ה כי ידעתי.
 (39) ישע"י נב, יג.
 (40) "ע"ח שער ג (הוא שער סדר האצילות) פ"ב. והוא מוכרח גם מהראי' [בע"ח שם] "דמאד הוא אותיות אדם". עייג"כ ביאורו"ז וישב [כג, א"ב] וסד"ה אם בחוקותי שבהמשך (תרס"ו) "אגרות קודש אדמו"ר זי"ע ח"ב ע' רכט). וראה לקו"ת צו יז, א. אוה"ת נ"ך (כרך א) ע' רסה. סה"מ תרל"ה ח"א ע' רסו. תרח"ץ ע' ר. ועוד.
 (41) ראה אגרות קודש שם ע' רל: "יש לומר כאן הכוונה בעיקר למדריגת ע"י המתלבשת בח"ס", עיי"ש.
 (42) ראה לקו"ת שלח מד, ב. מו, ג. מט, סע"ב. קרח נב, ב ואילך. ועוד.
 (43) מנחות מא, א.
 (44) ראה סידור עם דא"ח טו, סע"א ואילך. ית, ד. אמרי בינה שער התפילין צו, ג ואילך. וראה גם לקו"ת שה"ש מו, ד ואילך.

(27) ראה בכ"ז סה"מ תרנ"ח ע' קלו. תר"ס ע' טו. תרס"ג ע' כו. לקמן סד"ה ויאמר גו' לך לך. ועוד. וראה ד"ה באתי לגני תשכ"ח (תו"מ סה"מ שבט ע' שטז) בביאור התיווך בין המבואר כאן שרצון שאין בו אפילו טעם כמוס הוא למעלה מרצון שיש לו טעם, עם המבואר בסה"מ תרנ"ח שם (ע' קלח) שרצון שיש לו טעם הוא פנימיות המקיף. וראה ד"ה חייב אינש תשי"ח (סה"מ תשי"ח ע' 397. תורת מנחם התוועדויות תשח"י ח"ב ע' 104).
 (28) ראה של"ה ד, ב בהגה"ה (בשם הר"י אלקשטיליא). יונת אלם פ"ב. תר"ח נח סג, א [ובמ"מ שם].
 (29) ראה המשך תער"ב ח"א ע' שצג. ונת' בתו"מ סה"מ שם.
 (30) ראה אגרות קודש אדמו"ר זי"ע ח"ב ע' רלא: "מה שדייק "בעצם דגולגלתא", י"ל שבא לשלול שערות דגולגלתא, וע"פ מ"ש בד"ה ביום השמיני רס"ז, וראה גם בהוספות לתורה אור ר"פ תצוה".
 (31) ראה אגרות קודש שם, בביאור הענין והתאמתו עם זה שעצם דגולגלתא הוא כתר דא"א שלמטה מחסד דעתיק יומין [שהוא שרש המצוות – כדלקמן בד"ה ויכולן].
 (32) אבות פ"ד מ"ב.
 (33) ראה תניא רפ"ז (מו, ב). פל"ט (נב, ב). לקו"ת בהר מב, ב.ג. ובכ"מ.

טעם כמוס, דבחי' זו ממשיכים עכשיו בעשיית המצוה בפר"מ, ויתגלה לעתיד ע"י משיח כו'. וזהו ענין עושין רצוש"מ, שעושים וממשיכים בחי' רצה"ע ע"י המצות, דהיינו בחי' פנימיות ועצמיות רצונו ית' שלמעלה מעלה מהרצון שבעולמות, שהוא בחי' חיצוניות לבד, וע"י המצוה ממשיכים בחי' פנימיות כו'.

אמנם מש"א עושין רצונו של מקום, מהו"ע מקום, הנה ידוע⁴⁵ שיש פי' במקום דקאי על בחי' סוכ"ע, וכמ"ש הפרדס ערך מקום⁴⁶, שיש פי' שכ"ע⁴⁷ נק' מקום, והיינו דמקום הוא מקור, וכענין ברוך כבוד הוי' ממקומו⁴⁸, פי' משרשו ומקורו של הכבוד⁴⁹, ועד"ז יובן כאן ענין עושין רצונו של מקום, להמשיך בחי' הרצון ממקורו ושרשו כו'. אמנם רבינו ז"ל מפרש בכ"מ⁵⁰ דמקום הוא בחי' ממכ"ע. וכן משמע הפי' בלקו"ת מהאריז"ל⁵¹ בפי' הנה מקום אתי⁵². וכן פי' בזהר בשלח דס"ג ע"ב ע"פ⁵³ אל יצא איש ממקומו, ממקומו דא כבוד תתאה, והיינו בחי' מל' שהיא מקור בחי' מקום שלמטה, וכמ"ש⁵⁴ מל' מלכות כל עולמים, דמקור בחי' העולמים שהן בבחי' מקום וזמן הוא בחי' מלכות כו'⁵⁵, וכמו [ש]בחי' מדות העליונות נקראים מקום, שהן בחי' ו"ק, שזהו מקום כו'. ובד"כ הוא בחי' ממכ"ע, דשם שייך ענין זמן ומקום כו', וכמ"ש במ"א⁵⁶ דענין הזמן הוא בחי' קדימה ואיחור בסדר והדרגה, ומקום הוא בחי' מעלה ומטה כו'⁵⁷, וגם בחי' רצוא ושוב הוא בחי' זמן כו', וכמשי"ת⁵⁸, דכ"ז שייך בבחי' ממכ"ע כו'. ועז"א עושין רצוש"מ, היינו להמשיך הרצון בבחי' מקום, והו"ע המשכת גילוי בחי' אוא"ס הסוכ"ע בבחי' מקור המקום, דהיינו בחי' ממכ"ע בכלל, ובחי' מל' בפרט, עד שיהי' גילוי אוא"ס בבחי' מקום למטה ממש כו'. וזה נמשך דוקא ע"י הרצון שבמצות, דלכן או' על המצות⁵⁹ לשם יחוד קוב"ה ושכינתו, דעיקר ענין יחוד קוב"ה ושכינתו שיהי' גילוי בחי' סוכ"ע בממכ"ע זהו ע"י המצות דוקא כו'. והענין הוא, דהנה נת"ל דבחי' חיצוני' הרצון ה"ה מורכב באיזה דבר, וממילא הוא בא בבחי' גבול, שהדבר המרכיב אותו הוא מגביל אותו כו', אבל בחי' פנימיות שאינו מורכב, וממילא הוא בבחי' בלי גבול כו'. וכמו"כ יובן, דבחי' חיצוניות הרצון ה"ה בבחי' גבול, ולא יומשך משם להיות הגילוי בבחי' מקום, כי אדרבה, משם נמשך שרש בחי' מקום וזמן כו', כי אם כאשר נמשך מבחי' פנימיות הרצון דוקא, נמשך הגילוי בבחי' מקום כו'.

(45) ספר העקרים מ"ב פי"ז (בשם הי"א). עמק המלך שער פ"א. שער ח רפ"ט. ועוד. – הובא בלקו"ת הוספות לס' ויקרא נא, סע"ב ואילך. ספר החקירה להצ"צ עה, א ואילך. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקס ואילך. וש"נ.

(46) שער כג (שער ערכי הכינויים) פי"ג [הובא בס' החקירה שם עה, ב, ובסה"מ תר"ם שם], וז"ל: ורבי משה פירש מקום בכתר כי הוא מקומו של עולם.

(47) = שכתר עליון. וראה ל' הפרדס בהערה הקודמת.

(48) יחזקאל ג, יב.

(49) ראה בארוכה מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' קפה וע' קצו. דרמ"צ קעה, ב ואילך. קפג, ב ואילך [ובנסמן במ"מ שם]. סה"מ תרל"ג ח"א ע' יד. תרל"ד ע' רמג ואילך. ועוד.

(50) ראה ד"ה והתהלכתי בתוכם בס' מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קנז. תקס"ט ר"ע קלו. וראה לקו"ת בחקותי מח, ב. בהעלותך כט, סע"ד. שלח מג, א. [הובאו בס' החקירה ובסה"מ תר"ם שם]. – בהבא לקמן ראה מאמרי אדהאמ"צ

ויקרא ח"ב שם ס"ע תתכה"ו.

(51) פ' תשא עה"פ. – הובא בלקו"ת הוספות לס' ויקרא שם. ס' החקירה שם עו, סע"ב. סה"מ תר"ם שם. תרמ"ג ע' צה. תרנ"ז ע' כח.

(52) תשא לג, כא.

(53) בשלח טז, כט.

(54) תהלים קמה, יג.

(55) ראה תניא שעיהו"ה א פ"ז (פב, א).

(56) ראה מו"נ הקדמה לח"ב (הקדמה טו). שם פי"ג. דרך מצותיך נו, א ואילך. ספר החקירה להצ"צ קיא, ב ואילך.

(57) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ו. מו"נ ח"א פ"ח. לקו"ת ויקרא הוספות נד, סע"ב. ס' החקירה להצ"צ עד, סע"ב.

(58) בד"ה ויכולו השמים (לקמן ע').

(59) פע"ח שער ו (שער הזמירות) ספ"ה. וראה לעיל ד"ה יו"ט של ראש השנה הערות 59-57.

וביאור הענין⁶⁰, יש להקדים תחלה מה שכל הגילויים העליונים נק' בשם אור, וכמו אור א"ס, וכן אור החכמה אור הבינה כו', דכל הגילויים נז' בכהאריז"ל בשם אור ולא בשם שפע⁶¹. והענין הוא, דהגם שידוע⁶² דסדר ההשתל' ממדרי' למדרי' הוא שמדרי' התחתונה שבעליון הוא מקור וראשית התהוות התחתון כו', אין הענין בדרך עילה ועלול הנז' בדברי החוקרים⁶³, שהכוונה בעו"ע הוא המשכה ממהות למהות, דמהות העילה בבחי' חיצונית שלו נמשך אל העלול כו'⁶⁴, אין הענין כן למעלה⁶⁵, דלמעלה בחי' מהות ועצמות העליון אינו נמשך אל התחתון, כ"א בחי' אורו וזיוו לבד. וכמו עד"מ אור וזיו השמש, שהזיו אינו מהות ועצמות השמש כלל. וכמו"כ באור וחיות הנפש, שאין זה מהות ועצמות הנפש כלל, כ"א בחי' אורו וזיוו לבד, שהזיו הוא כערך לכוש האדם שאינו מערך גוף האדם כלל, כמו"כ בחי' הזיו אינו מערך העצם, עד שנחשב כמו לכוש לבד לגבי העצם. ומ"מ אינו דומה לכוש האדם, שהוא נפרד ממנו לגמרי, ואינו נמשך מגוף האדם כלל, משא"כ הזיו, הרי הוא מתפשט מגוף השמש, ואינו נפרד ממנו כלל, שבהסתר השמש יסתר אורו וזיוו עמו, ובהתגלות השמש יתפשט אורו סביבו, נמצא שהזיו הוא כהדין קמצא דלבושי מיני' ובי'⁶⁶, פי', שבבחי' מהותו הוא לכוש לבד שאינו מערך העצם, אבל בשרש המשכתו ה"ה נמשך מן העצם כו' (ועמ"ש כ"ז באורך בד"ה וכל העם רואים הנז'ל⁶⁷).

ועד"מ מבשרי אחזה⁶⁸, יובן זה מאותיות המח' (הנה אותיות המח' הן בחי' כלים כידוע⁶⁹, וכאן מבואר זה על ענין האורות. ובע"ח שער סדר אבי"ע פ"ג פי', דמח' הוא האור המתפשט באצי' כו'. וי"ל, לפי שלבוש המח' הוא לכוש המיוחד עם האור המלוּבש בתוכו, ולכן נק' האור ג"כ בשם המח'. או י"ל באופן כזה, להיות דמח' הוא לכוש המיוחד, שמיוחד עם העצם, היינו עם האור, וגם בשרש ומקור האור כו', א"כ הרי אין זה כמו ענין הכלים, שאינם דבוקים במקור האור כ"א בהאור המתלבש בהם, והיינו כמו המח' הבאה באותיות ממש כו', אבל המח'⁷⁰ היא בבחי' התאחדות עם עצם ומקור האור, וכמו כל תנועה נפשיות ורצונית בא תיכף במח', ולכן נק' המח' ג"כ רצון, מפני שכל מה שעולה ברצון ה"ז בא ממילא במח', לפי שהוא מיוחד בעצם כו', אלא שהוא במח' שחושב את הענין ולא באותיות ממש כו', ולא כמו הדיבור שהוא לכוש הנפרד, אבל מח' הוא לכוש המחובר ומיוחד, ומ"מ הוא בחי' לכוש כו', ולכן ה"ז משל לענין האורות כו'. ועמ"ש בזח"א דס"ה ע"א בענין בחי' מח', ובמק"מ שם דמח' הוא בחי' עתיק, וע' בפרדס

64) במאמרי אדה"ז שם (וסה"מ תרס"ה שם) מביא משל לדבר מהתהוות שכל קטן משכל גדול והשפלת חכם גדול מחכמתו להסביר לתינוק קטן.

65) במאמרי אדה"ז שם (ועד"ז בסה"מ תרס"ה שם): ואף שברע"מ זוהר נזכר לשון עילת העילות, הוא שם המושאל על דרך משל לבד.

66) ב"ר פכ"א, ה.

67) סה"מ תרס"ה שם ע' רעד ואילך – הנזכר לעיל בד"ה לולב וערבה.

68) לשון הכתוב – איוב יט, כו.

69) ראה סה"מ תרס"ה ע' רפו ואילך. ועוד.

70) אוצ"ל: המח' עצמה.

60) מכאן ואילך, מיוסד על ד"ה להבין ההג"ה בלקו"א בס' מאמרי אדה"ז ענינים שבהערה 1 [המשך וסיום הענין לקמן ד"ה ויכולו השמים]. ונמצא חלקו בשינויים בהמשך וכל העם רואים בסה"מ תרס"ה ע' רעד ואילך.

61) ראה אוה"ת ענינים ע' קי ואילך. תו"מ סה"מ ניסן ע' קעג ואילך. ועוד.

62) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד. וראה גם תו"א וישלח כה, ג. לקו"ת ברכה צה, ב. שה"ש מב, ב ואילך. ועוד.

63) במאמרי אדה"ז ענינים שם (ועד"ז בסה"מ תרס"ה שם): הפילוסופים. וראה לקו"ת נצבים מו, ג. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקטז ואילך.

שער הצחצחות פ"ו. ואפשר י"ל עפמ"ש במ"א⁷¹, די"ל דכשם דהאורות דבי"ע הן מהכלים דאצילות, וכמ"ש בע"ח⁷² דכלים דאצילות נעשים אורות בבי"ע, כמו"כ האורות דאצילות הן בחי' הכלים דע"ס הגנוזות כו', וזהו דבחי' מח' הוא בחי' האור כו'. דהנה אותיות המח' ה"ה נמשכים ממהות עצמות הנפש, כמ"ש בכהאריז"ל⁷³ דהנפש מליאה אותיות, וכמ"ש במ"א⁷⁴, וכתב⁷⁵ ויהי האדם לנפש חי', ות"א לרוח ממללא, פי', שכח א' מכחות הנפש הוא כח הדיבור וכח⁷⁶ המח', והכח ההוא הוא מעצמות הנפש, אבל כאשר מתפשט כח המח' לחשוב, נעשית מח' בצורת אותיות בבחי' גשם, שאינו מערך מהות הנפש כלל, שאין שם הגבלה והתחלקות, ואינו בערך מהות זה כלל כמח' גשמיות, ואעפ"כ שרש המשכתו כשנמשך הוא ממהות הנפש, והוא ממש כמשל זיו השמש במקורו כו'.

ובזה יובן מה שכינו כל התהוות תחתון מהעליון בבחי' אור וזיו לבד, דהיינו שהעליון בבחי' מאור לגבי התחתון, והתחתון כמשל אור וזיו לבד של העליון, שמעצמות העליון הוא נמשך בשרשו, אבל הוא מהות אחר⁷⁷ כשנתפשט ונמשך בכך (וי"ל דהכוונה הוא כשהאור מתלבש בהכלי, דאז הוא בבחי' מהות נפרד, ואין הכוונה בחי' פירוד ח"ו, אלא שהוא כמהות אחר כו'. והענין הוא, כמ"ש במ"א⁷⁸ דבאורות יש ג' מדרי', הא, כמו שהן כלולים במאצילן, שעז"נ⁷⁹ אנת הוא חד ולא בחושבן, ובחי' הב' הוא בחי' ירידת האור מעצמותו להתלבש בכלים, שע"ז א' בס"י⁸⁰ ע"ס בלי מ"ה, שעדיין הם בבחי' בלי מה, בלי מהות כו', ובחי' הג' הוא כשמתלבש האור בהכלים, דאז הוא בבחי' מהות חכמה וחסד כו', וכמ"ש במ"א⁸¹ דהכלים הם בחי' גווני האור, שעושים גוון ותואר בהאור כו', ועמ"ש במ"א בד"ה צאינה וראינה תר"ס⁸². ועל בחי' הב' י"ל שהוא כמו בחי' לבוש, שעם היות שאינו מהות אחר, אבל הוא באין ערוך אל העצם, להיותו בחי' הארה לבד, דמשו"ז הוא כלבוש יחשב כו'. אבל בחי' גווני האור שנעשים בהאור ע"י הכלים, י"ל שזהו כמהות אחר נפרד מן העצם, מפני שבהעצם אינו שייך ענין זה כלל כו'. וע"ש בד"ה צו"ר הנ"ל, ואעפ"כ היו לאחדים ממש, שבהסתלק המקור יסתלק הזיו כו', משא"כ בבחי' השתל' ממהות למהות כו', כמ"ש בד"ה וכל העם רואים הנ"ל⁸³. ובאופן כזה הוא בכל הפרצופים המשתלשלים זמ"ז, וכמו עד"מ המדות, הגם שהם בחי' מאור ומהות לגבי כח המח' הנמשך מהם, הם רק זיו והארה מתפשטת ממקורם, שהו[א] כח הבינה הנק' אם הבנים כו'⁸⁴. וכמו"כ הוא למעלה, דפרצוף ז"א הוא בחי' הארה לבד מהבינה, וכן חו"ב לגבי כתר, וכמו"כ הכתר לגבי עצמות אוא"ס כו', וכמו הרצון שהוא בחי' התפשטות זיו בלבד ממהות ועצמות הנפש כו'.

78) תורת חיים נח סה, סע"ד ואילך. וראה גם המשך תעריב ח"א ע' מח ואילך. סה"מ תשכ"ב ע' קכ"ז. ועוד.
79) תקו"ז בהקדמה (זו, א) שם.
80) פ"א מ"ה.
81) ראה סה"מ תרס"ד ע' מז. ע' עה ואילך. ועוד.
82) סה"מ תר"ס ע' קיג ואילך.
83) סה"מ תרס"ה שם ע' רעח.
84) תהלים קיג, ט. וראה זח"א ריט, א. זח"ב פד, א. פה, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"א ערך אם הבנים. לקו"ת דרושים לשמע"צ פת, ד. ועוד.

71) ראה גם סה"מ עזר"ת ע' פה. תרפ"ח ע' לב.
72) שער מד (שער השמות) פ"א-ב. וראה קו"א לתניא קנו, רע"ב. סה"מ תר"ן ס"ע רפח ואילך. תרס"ב ס"ע רכח ואילך. תש"ד ע' 35 ואילך.
73) ראה עץ חיים שער ה (שער טנת"א) פ"ג. ובנסמן ע"ז בס' מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"א ס"ע שט"י.
74) ראה לקו"ת נשא כו, ב. בחקותי מה, ד. שה"ש ד, ב. וראה ד"ה וידבר גו' אנכי תרס"ו לקמן בהוספות (ע' ותקפו).
75) בראשית ב, ז.
76) במאמרי אדה"ז ענינים שם: או כח.
77) במאמרי אדה"ז ענינים שם: נפרד מן העליון.

והנה בכללות ענין אורות וכלים הנז' בע"ח, בכל מדרי' ומדרי' יש בזה ג' מדרי'. וכמשל כח המח' המתפשט ממהות הנפש, יש בזה ג' מדרי'. הא', ראשית התפשטותו מן המקור, דאז עדיין הוא קצת בערך המהות, ולא זאת שהוא בערך בעצם מהותו, לומר שהוא מהות העצם, שה"ה בחי' הארה וזיו לבד, אלא הכוונה בבחי' ההתכללות לבד. וזהו מה שאו' שהוא בערך המהות, לומר שאינו בבחי' מהות נבדל, לפי שאינו בבחי' גילוי אור עדיין, ואינו בבחי' מציאות אור עדיין, כי ראשית ההמשכה הוא שנמשך בבחי' העלם עדיין, ולכן אינו נק' באמת המשכה ממש עדיין, דהמשכה הוא שמאיר בגילוי, וכאן הוא רק שנמשך קצת, והיינו שיהי' אח"כ בחי' המשכה וגילוי, אבל בהמשכה זו הוא בהעלם עדיין, וממילא אינו במציאות עדיין לומר עליו שהוא כמהות אחר, אדרבה, הוא כלול ומתאחד במקורו עדיין כו' (וצ"ע אם זהו המדרי' הא' שנת"ל, כי שם הכוונה על הע"ס הכלולים בכתר, וכאן לפיה"נ הכוונה על הכתר עצמו כו'). וכאשר מתפשט יותר ונעשה בבחי' מח', דהיינו שחושב איזה ענין, ה"ה בבחי' גילוי ובבחי' מציאות, עד שנופל עליו לומר אז שהוא בבחי' אור וזיו ובבחי' לבוש בלבד, וזהו המדרי' הב'. וכאשר המח' נגבלת בהתחלקות אותיות, דהיינו שנרגשים האותיות, ה"ה בחי' כלים של האור המגבילים את האור, וזהו המדרי' הג'. ונמצא שבחי' אורות וכלים ענינם הוא המח' עצמה מה שחושב את הענין, והגבלת המח', אבל כח המח' כשנמשך מן המקור בראשית המשכתו, אינו בבחי' מהות לעצמו עדיין, וממילא מובן שאינו בבחי' נבדל ונפרד כלל, אלא תמיד הוא נכלל בהמקור, אע"פ שהוא נמשך קצת ממנו כו' וכנ"ל. ולמעלה היינו בחי' הכתר, דעם היות שזהו ג"כ מה שנמשך מעצמות אוא"ס להיות בחי' כתר לאצילות כו', הנה ההמשכה היא בבחי' העלם עדיין, והוא בבחי' התכללות במקורו עדיין (וכמו אור הכלול בעצמותו, שגם בחי' הגילוי אור הוא כלול בעצמותו כו', וכמ"ש במ"א⁸⁵). דאצי' הוא בחי' גילוי אור, והוא מן החכמה ולמטה, דחכ' הוא בחי' ראשית הגילוי כו', ויש בזה ב' מדרי', בחי' האור כמו שהוא מצ"ע שהוא בבחי' פשיטות עדיין כו', ובחי' התואר והתמונה שנעשה בהאור מצד הכלי כו' (וי"ל שזהו כענין בחי' שם העצם ושם התואר המבואר במ"א⁸⁶, דשם התואר הוא בבחי' פנימיות הכלי עדיין כו'), וכ"ש הכלי עצמה שהיא בבחי' גבול כו'. וכללות בחי' זו הוא בחי' לבוש שאינו מערך ומהות העצם כלל כו'. אבל בחי' הכתר הוא למעלה מבחי' גילוי, ואינו בבחי' מהות אחר, והוא בבחי' התכללות במקורו כו'.

ל"ט

והנה נת"ל דכל פרצוף הוא בחי' זיו והארה לבד לגבי מקורו, וכמו בחי' ז"א דאצי' שנק' מלך עולם⁸⁷, שהוא בחי' מקור העולמות, וכמ"ש⁸⁸ ששת ימים עשה הוי' כו', שהוא יומין עילאין⁸⁹, שהן מדותיו ית' חו"ג כו', הם בחי' שרשיות ומקורות חיים העליונים להחיות כל בחי' נבראים עליונים ותחתונים, ה"ה נק' לגבי בחי' חו"ב בחי' אור וזיו לבד, פי' המשכת והתפשטות אלקות בבחי' צמצום והתחלקות כו', דכל בחי' גילוי אור הוא ע"י הקדמת הצמצום דוקא, וא"א להיות שום גילוי שלא ע"י הקדמת הצמצום (ולכן כללות

(87) ע"פ ירמ"י י. וראה לקו"ת ואתחנן ז, א. ביאורו ז'

להצ"צ ח"א ע' רלט. ועוד.

(88) יתרו כ, יא.

(89) ראה זח"א רמז, א. ח"ג צד, ב.

(85) ראה סה"מ תרס"ב ע' שכב. תרס"ד ע' רלג. ובכ"מ.

(86) תורת חיים שמות (הוצאת תשס"ד) ח"א קיב, א ואילך.

הובא ונתבאר בד"ה באתי לגני תש"כ. וראה סה"מ תרס"ד ע'

עא ואילך.

האור שלפני הצמצום הוא בחי' אור הכלול בעצמותו עדיין כו', וכמ"ש במ"א⁹⁰, והאור בעצם הוא אור מצומצם כו', וגם בא בבחי' התחלקות, וכנ"ל באותיות המח' כו'. וכן בחי' החכמה לגבי רצון העליון שלמעלה מהחכמה, אבא יונק ממזל הח' כו'⁹¹. והרצון, מאחר שהוא שרש ומקור כל הנאצלים, הוא בחי' התפשטות אור וזיו לבד מן העצמות כו'. אך בזה הוא ההפרש בין בחי' הרצון לשאר ט' כחות המתפשטים ממנו, שהוא נק' מקיף, שאינו בבחי' או"פ וכלי כלל, מפני שהוא בבחי' ראשית ההתפשטות מן מהות הנפש יותר משאר הט', וכמשל כח המח' בראשית התפשטותה אע"פ שמהותה אינו מהות המקור, מ"מ ה"ה נכללת תמיד במקור, ואינו בבחי' דבר בפ"ע עדיין, משא"כ החכמה הוא בחי' יש ואור וזיו גמור, כמשל המח' עצמה כו'.

והנה מה שהרצון אינו בבחי' מהות דבר בפ"ע, שה"ה בחי' רצון עכ"פ, הענין הוא עד"מ הרצון שבנפש, דעם היותו כח מהנפש, מ"מ, אינו מהות נבדל חוצה להנפש, שהרי⁹² כל ענין הרצון הוא הטיית הנפש לאיזה דבר לרצות בו, הרי כל ענינו הוא רק הטיית הנפש לרצות כו'. והגם שמה שהוא רוצה הוא בכח הרצון דוקא, שהרי הנפש עצמה כמו שהיא למעלה מהרצון אינו שייך לרצות כו', מ"מ הרי הנפש הוא הרוצה כו'. ואינו דומה לכח החכמה והשכל שהיא מציאות לעצמה חוצה לנפש, דהגם שהנפש היא המשכלת את הענין שכלי, מ"מ כח השכל עצמו שמשכיל הדבר ההוא (היינו בבחי' שכל גלוי שמשכיל ומתחכם ומשיג כו') ה"ה מציאות בפ"ע, והראי', שהרי אחר שהשכילה הנפש את השכל ויחוקק בספר, או שישפיע לזולתו, ה"ה נשאר גם שיסתלק הנפש מהכח השכל ויתבטל השכל, מ"מ, מה שכבר השכיל הרי נשאר קיים כו', א"כ, הרי בהכרח לומר דכח השכל הנמשך מהנפש, עם היות שהוא בחי' זיו והארה לבד ולא ממהות למהות, מ"מ, כשנמשך ה"ה נעשה בבחי' מציאות דבר לעצמו כו', והיינו מפני שמתרחק בהתפשטותו ממהות הנפש, ועי"ז נעשה בבחי' מציאות כו', ובפרט ע"י התלבשות בכלי המוח כו' (והגם שצריכים לחלק בין המשכת כח השכל מהנפש להמשכת השכל להזולת, שהוא ממהות למהות, משא"כ בכללות המשכת השכל כו', שהרי כשהנפש מסתלק, מתבטל כח השכל ואינו נשאר ממנו כו', הנה באמת הוא בחי' אור וזיו לבד כו' (וגם י"ל שזהו לפי שהוא המשכה מאין ליש כו', וכמ"ש במ"א⁹³), מ"מ, מובן מזה שהוא בבחי' מציאות אור עכ"פ כו'). אבל בכח הרצון, הרי גם אחר שרוצה, כאשר מסתלק הנפש מהרצון, אינו נשאר מזה מאומה, והוא נצרך תמיד אל הנפש שירצה כו', הרי מובן מזה שהרצון אינו מהות דבר בפ"ע, ומהותו רק מצד הנפש, שהנפש רוצה בבחי' הרצון שבו כו'.

ולכן בכל פרצוף ופרצוף, בחי' הכתר שבו, אינו מערך כל השאר, שהם בחי' או"פ, בחי' אורות בכלים, והיינו לפי שהם בבחי' מציאות דבר עכ"פ לעצמן כו', אבל הכתר הוא בחי' אור מקיף, לפי שאינו מציאות דבר לעצמו, וכל מציאותו הוא מצד העצמות. וכמו בחי' כתר דאצי', שהוא בחי' הטיית בחי' העצמות דאוא"ס לרצות להאציל כבי' כו'.

90) ראה סה"מ תרס"ב שם ע' שכב. תרס"ד ע' רלג. ועוד.

91) ראה זח"ג רפט, ב. עץ חיים שער הכללים פ"ה אגה"ק

92) ראה עטרת ראש סה, א ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' פו. סה"מ תרע"ח ע' שה. תרפ"ו ע' שט. ובכ"מ.

93) ראה סה"מ תרס"ה ע' רפד ואילך.

סכ"ח (קמח, א). ועוד.

והגם שקודם שנמשך הכתר אינו שייך ענין הרצון הזה כו', מ"מ, גם כשנמשך, אינו מהות דבר לעצמו, וכמו הרצון שבנפש, הרי מבלעדי הנפש אין לו קיום כלל, שהוא רק הטיית העצם כו', כמו"כ הוא למעלה, שאינו בבחי' מציאות לעצמו, כ"א מצד העצמות כו', ומשו"ז אינו בגדר התלבשות בכלים, כ"א הוא בבחי' מקיף לבד כו'.

ובזה יובן מה שנת"ל דהמשכת גילוי הרצון הוא ע"י תורה ומצות דוקא. והיינו, להיות שהרצון הוא בחי' המשכת העצמות לרצות כו', ולזאת, להמשיך גילוי בחי' זו זהו ע"י תומ"צ דוקא, והגילוי נמשך לנש"י דוקא. אמנם⁹⁴ ענין הקרבת הע' פרים הוא שממשיכים בחי' גילוי המקיף על הע' שרים ג"כ, והיינו בכדי שיתבררו. הגם שהבירור הוא ע"י האו"פ, והו"ע הבירור לאט לאט בעבודה בתפלה, שהוא בבחי' מלחמה, שעת צלוחת כו'⁹⁵, שהנה"ב עומד כנגד, והנפש האלקית מתגבר עליו, ע"י ההתבוננות בגדולת הוי', עד שהנה"ב יבין ג"כ את הטוב דאלקות, ולהיות ואהבת⁹⁶ בשני יצריך כו'⁹⁷, וכן בשעת האכילה, דנהמא ע"פ חרבא כו'⁹⁸, שזהו ע"י כחות ואורות פנימיים כו', אמנם בכדי שיוכלו להתברר זהו ע"י המשכת המקיף, דאו"מ מסמא כו'⁹⁹. ובמ"א¹⁰⁰ [נת"ל] שע"י הקרבת הקרבנות נאבדו, שזהו ודאי ע"י גילוי המקיף כו', אמנם בכדי שיתבררו צ"ל ג"כ המשכת המקיף דוקא כו'. וזהו מה שנמשך להם ע"י נש"י דוקא, וכמ"ש¹⁰¹ הללו [את] הוי' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו, דעיקר המשכת המקיף הוא לנש"י, ונש"י ממשיכים את האו"מ על הע' שרים בכדי שיתבררו כו'. וזהו בסוכות דוקא, דאז הוא גילוי המקיף, בחי' וימינו תחבקני כו'¹⁰², ואז הוא ההקרבה כו'. אך בשמע"צ, אז עצרת תהי' לכם, לנש"י לבד, וההמשכה דשמע"צ הוא בחי' פנימיות המקיף, וזהו ביום השמיני, בחי' פנימיות בינה, שע"י נמשך בחי' פנימיות המקיף, וכמ"ש במ"א¹⁰³. אמנם גם בחי' חיצוניות המקיף נמשך אז לנש"י דוקא, דחיצוניות נגרר אחר הפנימיות. וזהו באו ונגלגל כו', שגם החיצוניות נמשך לנש"י דוקא¹⁰⁴, ע"ד ונפלינו כו'¹⁰⁵. וזהו לכם דוקא, וכמ"ש¹⁰⁶ יהי' לך לבדך ואין לזרים אתך כו', דבחי' פנימיות המקיף הוא לנש"י דוקא, וגם חיצוניות המקיף מאיר בבחי' פנימיות דוקא, וזהו עצרת תהי' לכם דוקא כו'.

- 94 בהבא לקמן עד סוף המאמר ראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו בתו"מ סה"מ תשרי ע' קל ואילך. וראה תורה אור מקץ לד, ב. סהמ"צ להצ"צ מצות נר חנוכה (דרמ"צ) עד, ב.
- 95 הובא בשם הזהר בלקו"ת בלק עב, א. ר"פ תצא (לד, ג. לה, ג). וראה זח"ג רמג, א (ברע"מ).
- 96 ואתחנן ו, ה.
- 97 משנה ברכות נד, א. ספרי ופרש"י על הפסוק.
- 98 זח"ג קפת, ב.
- 99 ראה שער הכוונות ענין עלינו לשבח. עץ חיים שער מ"ב (שער דרושי אבי"ע) פי"ג. לקו"ת קרח נג, ד.
- 100 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' רמד ואילך. אוה"ת דרושים לסוכות ע' א' תססה. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א' תפס ואלך.
- 101 תהלים קיז, א.
- 102 שיר השירים ב, ו. ח, ג.
- 103 ראה אוה"ת דרושים לשמיני עצרת ס"ע א' תשפח ואילך. ועוד.
- 104 ראה ד"ה ויאמר גו' מחר חודש תשל"ו בביאור הענין. וראה גם ד"ה ביום השמיני עצרת תשל"ו, בביאור דיוק הלשון "במה שתמצאו", שהוא לשון מציאה הבאה בהיסח הדעת.
- 105 תשא לג, טז.
- 106 משלי ה, יז.

ויכולו: השמים והארץ וכל צבאם², ואיתא במד"ר³ כתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד, לכל יש סיקוסים (קץ וגבול וזמן, מ"כ⁴), שמים וארץ יש להם סיקוסים⁵, חוץ מד"א⁶ שאין לו סיקוסים, ואיזה זה תורה, שנאמר⁷ ארוכה מארץ כו'. וצ"ל מש"א שו"א יש להם סיקוסים, והלא בעולם יש ג"כ המשכות שהן בבחי' א"ס ובבחי' בל"ג, וכידוע⁸ שיש המשכת הרצון בעולמות, וכמ"ש⁹ בראשית ברא, ות"א בקדמין ברא כו', ורצון הוא בחי' בל"ג כו'. וצ"ל דהחילוק הוא בהגילוי למטה, דהרצון שבעולמות, הגם שהוא בל"ג, מ"מ, יש סוף ותכלה להמשכתו, שאינו מאיר בגילוי למטה, והרצון דתו"מ אין סוף ותכלה להמשכתו, ומאיר בגילוי למטה ג"כ כו'. וצ"ל, מאחר שהרצון הוא בל"ג, מפני מה יש קץ וגבול להמשכתו, שאינו מאיר בגילוי למטה כו'. ולהבין זה ילה"ק משנת"ל¹⁰ ההפרש בין כתר לשארי ספי', הן בחי' כתר דכללות האצילות, והן בכל פרצוף בחי' הכתר שבו, דהט' ספירות הן בחי' אור המאיר [ב]גילוי, דהיינו בבחי' מציאות אור, וכמו שמתלבש בכלי הרי נעשה בבחי' מהות אחר כו', אבל בחי' הכתר, הגם שזהו ג"כ מה שנמשך, אבל הוא בבחי' המשכה נעלמת בבחי' התכללות בעצמותו, ואינו בבחי' גילוי אור, וממילא אינו בבחי' מציאות, ומכ"ש שאינו בבחי' מהות אחר כו'.

וזנהו¹² הטעם מה שהכתר דכל פרצוף הוא למעלה מבחי' הזמן לפ"ע הפרצוף ההוא. דהנה ידוע¹³ דזמן הוא בבריאה, והזמן דשית אלפי שנים הוא מהתחלת התהוות הבריאה, לא מאצילות, היינו שלא נחשב השית אלפי שנים משנאצל אצילות העליון, כ"א מבריאה, כי אצילות הוא למעלה מהזמן¹⁴, ולזאת אינו נחשב הזמן מאצי' עולם האצילות, מאחר שהוא למע' מהזמן, כי אם מבריאה דוקא. ובזה יתורץ קושיית החוקרים¹⁵ למה נברא העולם בזה הזמן ולא בזמן הקודם, והיינו לפי שקודם שנבה"ע לא הי' זמן כלל, וא"כ אינו שייך להקשות למה לא נברא בזמן קודם, מאחר שלא הי' אז זמן, כ"א בהתחלת

(9) ראה תורת חיים בראשית ז, סע"ג.ד. לעיל ד"ה לולב וערבה.

(10) בראשית א, א.

(11) סד"ה ביום השמע"צ.

(12) ראה מאמרי אדה"ז ענינים שם ס"ע קא.

(13) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א (הוצאת תשס"ד) ע' נט ואילך. ע' פח. דרך מצותיך נט, א. ועוד.

(14) ראה ס' האמונות והדעות להרס"ג מ"א ספ"ה. הובא בס' החקירה להצ"צ קיב, א. – בהבא לקמן ראה סידור עם דא"ח עה, סע"ד ואילך. אמרי בינה שער הק"ש מ, סע"ג ואילך. [בסידור ובאמ"ב שם הובאה קושיא זו מס' עץ חיים בשם המקובלים – ראה עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) סוף ענף א]. ועוד.

(1) המאמר מיוסד על ד"ה להבין ההג"ה בלקו"א שבס' מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ס"ע קא ואילך. להתחלת וסיום המאמר ראה ד"ה ויכולו השמים באוה"ת בראשית (כרך ג) תקו, ב.

(2) בראשית ב, א.

(3) ב"ר פ"י, א. – הובא לעיל רד"ה לולב וערבה. וראה אוה"ת שם תקו, א.

(4) תהלים קיט, צו.

(5) = מתנות כהונה. ושם: סיקוסים (פירש"י והערוך) מדה קץ וזמן בלשון יון.

(6) והיינו פירוש ויכולו השמים פי' לשון תכלה, שיש להם התחלה וסיום (אוה"ת שם תקו, א).

(7) = מדבר אחד.

(8) איוב יא, ט.

הבריאה התחיל ענין הזמן. אמנם כמו"כ יובן באצילות שיש בו ג"כ אבי"ע¹⁵, ובחי' אצי' שבאצי' היינו בחי' הכתר, דח"ב הן בריאה שבאצי', וז"א יצי', ומל' עשי', וכתר דאצי' הוא בחי' אצילות שבאצילות, הנה ענין הזמן באצילות הוא מבחי' בריאה שבאצילות כו', ולא בחי' זמן ממש, אלא בחי' סדר זמנים¹⁶, ומה שיש לזמן מקום באצילות היינו מבחי' בריאה שבאצי', אבל בחי' אצילות שבאצילות, דהיינו בחי' הכתר, הוא למעלה מהזמן כו'. וכמו"כ בכל פרצוף שכלול מאבי"ע, שז"ע פרצוף שכלול מי"ס, וכל א' כלול מאבי"ע, וכמ"ש בע"ח שער הפרצופים¹⁷, הנה בחי' אצילות שבו, שזה בחי' הכתר, הוא למעלה מהזמן כו'. וכמו בבחי' מל', דידוע¹⁸ דבחי' מלכות הוא שרש בחי' זמן ומקום, כמ"ש¹⁹ מל' מכ"ע כו', ה' מלך ה' מלך כו'²⁰, הנה זהו בבחי' ט"ס דמל' אבל בחי' כתר מל' (הדבוק תמיד בז"א) הוא למעלה מבחי' הזמן.

דהנה שרש ענין הזמן הוא מבחי' רו"ש²¹. ובמ"א מבואר²² דבחי' זמן הו"ע קדימה ואיחור שבספי' כו', והיינו שזהו ענין הזמן ברוחניות, בחי' הסדר והדרגה דקדימה ואיחור כו'. וג"ז הוא ע"י בחי' הסתלקות והתפשטות, דאז שייך ענין קדימה ואיחור, שהכתר נמשך ונפסק המשכתו, ונמשך בחי' החכמה כו', אבל כאשר ההמשכה היא שלא באופן בחי' הסתלקות והתפשטות, אינו שייך בחי' קדימה ואיחור כו', דאז אופן ההמשכה וההתגלות הוא שכולן באין בשוה כו', וכמ"ש במ"א²³. אמנם²⁴ שרש וסיבת הזמן בכל מדרי' הוא בחי' הרו"ש שבו כו', וכמ"ש²⁵ והחיות רצוא ושוב, דהחיות אלקי הנמשך מבחי' דבר הוי' להחיות כל הנבראים הוא בבחי' רו"ש, בחי' הסתלקות והתפשטות כו'²⁶. וכמשל נשימת רוח החיים שבאדם, שבכל רגע נמשך החיות מן מקור נפשו, ומיד כרגע חוזר החיות לצאת ולהסתלק מן הגוף להתעלות ולהתכלל במקורו שנמשך ממנו, וחוזר ונמשך חיות אחר כו'. וכמו"כ הוא בבחי' החיות האלקי שנמשך להחיות העולמות, דאחר שנמשך, מיד הוא בבחי' הסתלקות להתכלל במקורו, שזהו בחי' הרצוא, וחוזר ונמשך חיות אחר כו'. וכן הוא בהמשכת האור באצי' ג"כ בבחי' רו"ש, כי האור הוא בבחי' רצוא לעלות ולהכלל במקורו כו', וכמ"ש במ"א הטעם ע"ז²⁷. ועי"ז נעשה בחי' התחלקות הזמן, דמאחר שיש בחי' הסתלקות והתפשטות, הרי בא האור והחיות בבחי' התחלקות, שמסתלק וחוזר ונמשך כו', והיינו שנפסק האור, שאם הי' בבחי' המשכה לבד (לא בבחי' הסתלקות

מב

- (15) ראה בכ"ז מאמרי אדה"ז על מארז"ל ס"ע קצ ואילך. קצט ואילך. ביאור"ז להצ"צ ח"א ע' סב ואילך. סה"מ תרל"א ח"א ע' ס. תרמ"ג ע' כג"ד. ועוד.
- (16) ע"פ ב"ר פ"ג, ז. וראה בארוכה דרך מצותיך נו, ב ואילך. ס' החקירה להצ"צ קיא, ב ואילך. לקו"ש ח"י ע' 176. אג"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע ח"ב ע' רכד"ה. ובנסמן לעיל הערות 12-13.
- (17) שער כט דרוש א. ועוד.
- (18) ראה שעהיוה"א פ"ו (פב, א). וראה גם תו"א מקץ לו, א. ובכ"מ.
- (19) תהלים קמה, יג.
- (20) נוסח פסוקי דזמרה. וראה מס' סופרים פי"ד. שער הכולל פ"ה ס"ה.
- (21) ראה לקו"ת חוקת סה, א. דרושים לר"ה סא, א. ובכ"מ.
- (22) ראה דרך מצותיך שם נט, א. ביאור"ז להצ"צ ח"א ע' רנו ואילך. סה"מ עז"ת ע' סז.
- (23) ראה דרמ"צ וביאור"ז שבהערה הקודמת.
- (24) מכאן עד קרוב לסוף המאמר (פיסקא: ונמצא מובן מכל הנ"ל) הוא לשון ד"ה להבין ההג"ה בלקו"א במאמרי אדה"ז ענינים שם, עם שינויים והוספות.
- (25) יחזקאל א, יד.
- (26) ראה אוה"ת תרומה ס"ע אישנו ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' רג ואילך. תרנ"ט ע' קפז ואילך. תרס"ד (הוצאת תשמ"ה) ע' קפב ואילך. תרס"ה ע' רכה ואילך. עז"ת ע' קמג ואילך. ד"ה בשעה שהקדימו וד"ה והחיות רצו"ש תרצ"א. סה"מ תש"ד ע' 251. ועוד.
- (27) ראה בארוכה סה"מ תרס"ה וסה"מ עז"ת שם.

והתפשטות), הרי לא הי' נפסק, והי' אז בבחי' בל"ג, אבל כאשר הוא בבחי' הסתלקות והתפשטות, ה"ה נפסק בהמשכתו, ה"ז מקור להתחלקות הזמן, כי ענין הזמן הוא ההפסק, וכמו כשאומרים שנמשך כשעה ושתיים, היינו מפני שנפסק ההמשכה, שאם הי' נמשך תמיד בלי הפסק, אינו שייך לומר כשעה או שתיים, כ"א מפני שנפסק, שזהו"ע הזמן, ולזאת, בחי' ההפסק שבאור זהו מקור הזמן כו'. וגם בהסתלקות והתפשטות יש כאן ענין הזמן, כי מה שנסתלק הוא עבר, ומה שמתפשט הוא עתיד, הרי יש כאן ענין הזמן דעבר ועתיד כו'. ובפרט שהחיות הנמשך הוא אור וחיות אחר, שהחיות הראשון נכלל במקורו, ונמשך חיות אחר כו', וכמ"ש בסש"ב פמ"א בענין י"ב צירופי הוי' ואד', דבכל רגע²⁸ נמשך צירוף חדש. ומה שאומרים שהחיות הוא בבחי' רו"ש (דהיינו שאותו החיות עצמו הוא בבחי' רו"ש), היינו כללות בחי' החיות ההוא, והוא דכללות החיות ההוא דמבחי' שם הוי' או משם אד' הוא בבחי' רו"ש, אבל בחיות זה גופא, בכל רגע נמשך צירוף חדש, לא הצירוף הקודם שהי' בהרגע שלפני כו'. כי יש כמה מדרי' בהמשכת החיות, וכמו כאשר נמשך החיות מבחי' חסד, ה"ה כלול ג"כ מבחי' גבורה ובחי' גבורה שבגבורה, וכן חסד שבחסד כו', בכמה פרטים בריבוי מאד כו', ובכל בחי' הסתלקות והתפשטות מתחדש החיות בבחי' ומדרי' אחרת כו'. ועם היות דלמעלה הכל הוא בבחי' א"ס ובבחי' אחדות והתכללות כו', אבל כאשר נמשך החיות למטה ה"ה בבחי' התחלקות, דבכל רגע נמשך חיות אחר, ועי"ז נעשה בחי' הזמן כו'.

אמנם בחי' הרצון שבכל עולם הוא למעלה מבחי' הזמן שלו. דהנה, ענין רו"ש הוא כשהחיות הוא בבחי' גילוי ממקורו, ומרוחק ממקורו, ומתלבש בכלי מוגבל. וכמשל אותיות המח' הנ"ל²⁹, בחי' מח' עצמה והגבלת המח', דמח' עצמה, היינו מח' בגילוי שחושב הענין, ה"ה במציאות מח' (ולא כמו כח המח' הכלולה במקורה כו' כנ"ל), ומכ"ש הגבלת המח', שהיא בבחי' מציאות מורגש ממש כו', דכמו"כ הוא בהאור, כמשנת"ל. ואז שייך התשוקה להכלל במקורו, להיות שהוא מרוחק ממקורו, ה"ה משתוקק להכלל במקורו, ורוצה לצאת מן הגבול ולהתכלל במקורו. וז"ע הרצוא שרוצה לצאת מן הכלי כו', ובשעה שיוצא עדיין הוא בכלי, והוא בחי' נפרד, מאחר שהוא רץ, ואיך שייך מרוצה לאחר יציאתו מן הגבול שנכלל במקורו כו', כ"א כאשר הוא בהכלי, ומרוחק ממקורו, אז שייך הרצוא כו'. וכללות ענין הרצוא הוא בבחי' הסתלקות, דלגבי הכלי ודאי הוא בחי' הסתלקות, וכמ"ש במ"א³⁰, אמנם הוא בבחי' הסתלקות לגבי האור ג"כ, דמאחר שמתלבש בהכלי, ה"ה מרוחק מן העצם, וה"ה בבחי' מהות אחר, דהרי בהתגלות ה"ה נעשה בבחי' מציאות אור, ובפרט הגוון שנעשה בו ע"י הכלי, דמשו"ז הוא בבחי' מהות נפרד כנ"ל, וא"כ בהרצוא הוא בבחי' הסתלקות ממהות למהות, היינו למהות דבר שאינו בערכו, וה"ז בחי' עלי', שנעתק ממהות ומציאות³¹ אל מקורו שאינו בבחי' מהות כלל לפ"ע כו'. משא"כ

(30) ראה סה"מ תרס"ד (הוצאת תשמ"ה) שם ע' קצ. וראה על סש"ב הנמצאות בדרושי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (נדפס בס' המפתחות, קה"ת תשכ"ו (יודפס לקמן)) מעיר כ"ק אדמו"ר ע' ב.

(31) במאמרי אדה"ז ענינים שבהערה 1: ממהותו ומציאותו.

(28) בתניא שם "בכל שעה ושעה" ובמפתח הגהות והערות על סש"ב הנמצאות בדרושי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (נדפס בס' המפתחות, קה"ת תשכ"ו (יודפס לקמן)) מעיר כ"ק אדמו"ר זי"ע בסימן קריאה על לשון המאמר כאן "דבכל רגע".

(29) ד"ה ביום השמע"צ.

בחי' שרש ומקור החיות של העולמות בראשית המשכתו, היינו בחי' הרצון, שאינו נמשך כ"כ להיות בבחי' ריחוק ובבחי' נפרד כלל כנ"ל, והוא רק בחי' ראשית ההמשכה מן המקור בבחי' העלם עדיין, שהוא בבחי' התכללות בהמקור עדיין, לא שייך בו ענין המרוצה, מאחר שלא נתרחק כלל, ואינו עדיין בבחי' מהות ומציאות אחר, א"כ אינו שייך בו הרצוא, אלא מה שנמשך קצת, וממילא חוזר ונכלל, דכל אור שהוא בבחי' המשכה, ממילא הוא ג"כ בבחי' התכללות, הנה נק' בחי' זו מטי ולא מטי³², פי' מתפשט ואינו מתפשט, ולא בחי' רו"ש, דהרצוא הוא בבחי' מרוצה ויציאה ובבחי' הסתלקות, והשוב הוא בחי' התפשטות והתיישבות, שהרי בהשוב ה"ה מאיר בגילוי בהכלי כו', דשניהם אינם שייכים בבחי' הרצון, דהרצוא אינו בבחי' מרוצה, מאחר שלא נתרחק כלל, ואינו בבחי' הסתלקות, מאחר שאינו בבחי' מהות אחר, כ"א הוא בבחי' העדר ההתפשטות מצד ההתכללות יותר במקורו. ועם היות שיש כאן בחי' התכללות יותר מכמו קודם, מ"מ, א"א לקרוא זאת בשם רצוא, לפי שאינו שייך כאן בחי' המרוצה והיציאה ובחי' ההסתלקות, מפני שאינו בבחי' ריחוק, ואינו בבחי' התלבשות בכלי, אדרבה, הוא בבחי' התכללות, אלא שבתחלה הוא בבחי' המשכה קצת, והיינו בעצמותו, לא בבחי' גילוי (וכמו אור הכלול בעצמותו, הרי ההמשכה היא הכל בעצמותו עדיין, שזהו שגם בהמשכה הוא בבחי' התכללות במקורו כו'), ואח"כ ההתכללות שחוזר ונכלל, היינו שלא להיות באופן המשכה כזאת ג"כ, הרי הוא בחי' העדר התפשטות לבד הנק' ולא מטי. וכמו"כ בחי' ההמשכה הנק' מטי, אינו בבחי' שוב, שהו"ע הגילוי ממש של האור והתיישבות שלו, משא"כ כאן, דגם כאשר נמשך ומתפשט, אינו מתפשט להיות בבחי' גילוי, אלא שנמשך קצת, היינו בהעלם בהתכללות בעצמותו עדיין כו' (דבהאור המתלבש בכלים, גם בעת הרצוא הוא בהכלי עדיין כנ"ל, וכאן הוא להיפך, שגם בהמטי, אינו שייך להכלים כלל כו').

ועוד זאת מה שנק' מטי ולא מטי, מתפשט ואינו מתפשט, מפני שזהו מצד העצמות, הן הבחי' ולא מטי והן בחי' המטי. דהנה, הרצו"ש שבהאור, הוא בהאור מצד עצמו, לא מצד מקורו, שהרי הוא מרוחק ממקורו, וא"כ, מה שהוא בבחי' רצוא, אין זה שהמקור פועל בו, כ"א האור מצ"ע להיות שהוא מרוחק ממקורו, ורוצה להיות מקורב וכלול במקורו כו'. וכמו בעבודה למטה, נעשה הרצוא ע"י ההשגה והתבוננות באלקות בגדולת ה' איך שהוא ממכ"ע וסוכ"ע כו', הרי שהרצוא הוא מעצמו, היינו בכח עצמו בהשגתו באלקות, לא שהאלקות מאיר בו בגילוי ועי"ז הוא הרצוא (דבאופן כזה הוא בבחי' אהבה בתענוגים, ועמ"ש בסש"ב ספ"מ), כ"א ע"י השגתו בגדולת ה', והוא מרוחק מזה, עי"ז נעשה הרצוא כו'. וכמו"כ הוא בענין והחיות רו"ש למע' בהאור וחיות האלקי, הרצוא הוא מצד עצמו, שרוצה להכלל כו'. משא"כ בבחי' הרצון, הנה הולא מטי שהוא כענין רצוא, אין זה מצד עצמו והשגתו, כ"א מצד המקור, מפני שהמקור מאיר בו בגילוי ממש, עי"ז הוא [ב]בחי' ההתכללות במקורו, לזאת אינו שייך לומר ע"ז ענין רצוא, לפי שאין זה מה שהוא בבחי' רצוא מצ"ע, כ"א מצד המקור לבד כו'.

מד

והנה באופן כזה יש גם בהספי' הגלויות, וכמ"ש בע"ח שער מטולמ"ט³³, דכאשר מטי בכתר, לא מטי בחכמה, דהיינו כאשר מאיר האור בכתר, נכלל האור דחכמה בכתר, וכאשר מטי בחכמה, לא מטי בבניה כו'. וי"ל דבבחי' זו יש כאן בחי' רצוא, וכמו באהבה בתענוגים, שזהו מצד האור שמאיר אצלו בגילוי כו', יש כאן מ"מ בחי' הרצוא, מה שרץ ונמשך להדבק כו', אלא שאין המרוצה בבחי' צמאון, דזהו דוקא כאשר הוא מרוחק עדיין, אבל כאשר מאיר עליו האור בגילוי והוא מתענג על האור, אינו שייך ענין הצמאון, אבל מ"מ יש כאן בחי' הרצוא, מה שנמשך בכל עצמותו (ער ציט זעך אין גאנצען) אל האוא"ס כו', והיינו לפי שמ"מ ה"ה בבחי' מציאות בפ"ע, לזאת יש כאן בבחי' ³⁴ הרצוא כו'. והיינו קודם שנדבק ממש, אבל כאשר הוא בבחי' דביקות ממש בהאור א"ס, אינו שייך אז בחי' רצוא. ומ"מ באמת יש גם אז בחי' רצוא, אלא שהוא בהעלם מאד, ואינו נרגש כ"כ, מפני שהוא בבחי' התכללות ודביקות במקורו, ואינו עומד בפ"ע כו'. וכמו"כ יובן בבחי' הרצון, עם היות שיש שם ג"כ בחי' רצוא בהעלם, אבל הוא אינו ³⁵ שייך לומר ע"ז ענין המרוצה, כי הוא כלול במקורו, ואינו בבחי' מרוצה, וגם אינו נרגש כו'. ובפרט לפי משנת"ל³⁶ דכללות ענין הרצון הוא רק הטיית הנפש, והיינו שאינו מהות ומציאות דבר לעצמו, כ"א הוא הטיית הנפש לבד כו', וכמו"כ למעלה בחי' הרצון אין זה מהות דבר לעצמו, כ"א הטיית בחי' העצמות לרצות כבי' כו'. ועם היות שבודאי יש כאן בחי' רצון, דהעצמות מצ"ע קודם שעלה ברצונו אינו שייך לזה כלל כו', מ"מ, הרי גם לאחר שרוצה, הוא העצמות דאוא"ס שרוצה, ובלעדו ח"ו אין שום קיום אל הרצון כלל כו' כנ"ל. ואיך שיהי', הרי עיקר ההתגב' בזה הוא בחי' העצמות כו'. וא"כ על בחי' ההתכללות זו אינו שייך לומר כ"א העדר התפשטות. דעל מהות דבר מה שאינו בחי' העצמות, שייך לומר רצוא, אבל על בחי' הרצון, דהעיקר בזה הוא בחי' העצמות, אינו שייך לומר רצוא, כ"א העדר ההתפשטות, שז"ע ולא מטי כו'. וכמו"כ בבחי' השוב, הרי בהאור, כשנמשך ומאיר גילוי אור, הרי אין זה בחי' גילוי העצמות, אלא גילוי בחי' האור לבד כו', ולזאת שייך לומר ע"ז שוב, דבתחלה הוא בבחי' הסתלקות, ואח"כ הוא בחי' שוב (ער קערט זעך אום), אבל בבחי' הרצון, הרי בבחי' ההמשכה הוא מה שהעצמות נמשך, וכנ"ל שהוא בחי' הטיית העצמות כו', אינו שייך לומר ע"ז שוב, כ"א בחי' מטי, וזהו"ע מטי שהוא בחי' התפשטות כו'. (ובכללות, בבחי' האור, לפי שהוא מצ"ע, ה"ז בחי' רצון"ש, ובהרצון, שהוא מצד העצמות, אינו שייך בזה רצון"ש, כ"א מה שמתפשט ואינו מתפשט כו').

זוה הי' מדריגת רשב"י שאמר (ע' באדר"ז דרצ"ב ע"א³⁷) בחד קטירא אתקטרנא נשמתו בי' אחידא בי' להיטא, בהיות כי העלאת מ"ן הו"ע הביטול מגדר גבוליו כידוע, ולא שייך זה אלא כשהוא בגדר כלי, וכמשנת"ל³⁸ דענין העלי' הוא שנעתק ממהות למהות, **מה**

ואמר כו' בחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה כו'. ושם (רצב, א): נשמתו בי' אחידא בי' להיטא – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בתו"מ סה"מ תשרי ע' קסד. וראה תו"מ סה"מ אייר ע' רפד ואילך.

(38) ס"ע נט.

(33) שער ז פ"א ואילך.

(34) אוצ"ל: בחי'.

(35) אוצ"ל: אבל אינו.

(36) סד"ה ביום השמע"צ (לעיל ע' נה). וש"נ.

(37) לשון זה (בחד קטירא .. בי' להיטא) הובא בכ"מ בדא"ח, ולע"ע מצאתיו באדרא זוטא זח"ג (רפח, א): פתח ר"ש

דהיינו שהוא בבחי' מהות ומציאות דבר מה, ובפרט כשמתלבש בכלי שהוא בבחי' גבול כו', אז שייך בו ענין העלי', שמתבטל מבחי' המציאות שלו ועולה ונכלל בבחי' העצמות כו', אבל כשאינו בבחי' מציאות ואינו בגדר כלי, ומ"מ הוא בבחי' המשכה שנמשך קצת מן המקור, אלא שהוא הראשית כנ"ל, לא שייך בו ענין העלאת מ"ן, כ"א רק המשכת מ"ד, כי גם המ"ד הוא שנמשך מן המקור (נ"ל³⁹ הכוונה, דגם המ"ד הוא שהמקור נמשך, ור"ל שאין זה בחי' אור שהוא כמהות אחר מן המקור שהוא העצמות, וכמשנת"ל דכשהאור מתרחק מן העצמות ה"ה נעשה בבחי' מציאות ומהות אור, ומתלבש בכלי, שנעשה בבחי' דבר נפרד כו' כנ"ל, אבל בחי' הרצון אינו בבחי' מהות ומציאות לעצמו, ואינו בבחי' מהות אחר, כ"א זה מה שהעצמות נמשך כו'), אלא שאינו בחי' כלי (שהרי מה שנמשך ומתלבש בכלי הוא בחי' האור שבא בגילוי, שזהו כשמתרחק דוקא), אלא המשכת המקור כנ"ל (דהיינו ראשית ההמשכה לבד כו'), (או י"ל הכוונה, שאינו בחי' כלי, דבחי' הרצון אינו בבחי' כלי אל המשכת העצמות, אלא דכללות ענינו הוא בחי' המשכת והטיית העצמות כו'). וזהו בי' להיטא, שהלהיטו וההתלהבות שלו היא רק מחמת עצמות המקור (בס' פני מלך⁴⁰ מפרש בי' להיטא וז"ל, שהוא מאיר בה ומתרצה לשכון בתוכה ואז באורו היא לזהות כאור להט השלהבת עכ"ל, נמצא, דלהיטא הוא בחי' גילוי אור הנשמה מה שהיא נמשכת ומאירה, הוא בי' דוקא, שהוא בחי' המשכת העצמות שלוהט ומאיר), ומיד מתכללת במקור (וזהו"ע בי' אחידא, שהוא בחי' ההתאחדות וההתכללות בהעצמות כו'). וזהו מ"ש⁴¹ בה' תתהלל נפשי, כשלהבת העולה מאלי⁴², שהוא ענין עבודת מתנה⁴³, שניתנה מן המקור להלהיב הנפש, ולא שתתלהב מעצמה מהשגתה, כ"א כשבאה לכלל נקודה חדא, בחי' הרצון שלמעלה מהשגה, אז תתלהב מאלי' מלהב המקור ותתכלל בהמקור, כשלהבת הנמשך קצת מן האש (ר"ל מאש הגחלת, היינו מהאש שבתוך הגחלת כו') וחוזר ונכלל בו. וזהו בחי' אהבה רבה⁴⁴ (או בחי' אהבה בתענוגים, וכנ"ל דכאשר העצמות מאיר בגילוי, אז בחי' הרצוא בבחי' אהבה בתענוגים בבחי' כלות הנפש ממש כו' ובחי' אה"ר, הו"ע ההתלהבות וההתכללות במקורו שנעשה ממילא ע"י גילוי העצמות כו') שלמע' מבחי' הכלי שהי' אהרן כה"ר⁴⁵ ממשיך (ע"י בחי' הדיקנא, שהו"ע הכלי ולבושין לבחי' האהבה העליונה, והן לבושים דתו"מ כו', וכמ"ש בתו"א בד"ה ועשית בגדי קדש⁴⁶) מן המקור (היינו מבחי' העצמות כו') לכללות נש"י בשעה שהי' מדליק נרות המנורה כו'. וזהו בה' עצמו תתהלל ותתלהב נפשי, שהוא הרצון כו', והו"ע בי' אחידא כו'. וכעין זה⁴⁷ היתה ג"כ תורתו של רשב"י בנגלה, שהיתה תורתו אומנת⁴⁸, פי' כלי שלו, שהי' יודע הפנימיות בכל פשוטי ההלכות, ובשעה שהי' לומד הי' ממשיך עצמות אוא"ס בכל העולמות ע"י פנימיות התורה, דלהיותו אחוז וקשור בעצמות אוא"ס ב"ה כנ"ל, הי'

(קכו, ריש ע"ב).

(39) המוסגר בחצ"ע ג – הגהות על לשון מאמרי אדה"ז

(44) במאמרי אדה"ז שם: וזהו אהבה רבה בתענוגים.

שם.

(45) = כהנא רבא.

(40) פירוש על האידרות לבעל המק"מ (לונדון תקל"ג).

(46) תצוה פב, ג.

(41) תהלים לד, ג. הובא בדברי רשב"י שם.

(47) בכ"ז ראה גם לקמן סד"ה וספרתם לכם (ע' וריט). וד"ה

(42) שבת כא, סע"א. פרש"י ר"פ בהעלותך. רמב"ם הל'

תתן אמת ליעקב (ע' ושו). תו"מ סה"מ אייר ע' רעז ואילך.

תמידין ומוספין פ"ג הט"ו.

(48) שבת יא, א.

(43) ע"פ קרח יח, ז. וראה תניא פי"ד (כ, א). אגה"ק סי"ח

כל למודו בבחי' המשכת מ"ד (ובבחי' המ"ד הי' המשכת בחי' העצמות, שז"ע בי' להיטא כו' כנ"ל). משא"כ שאר התנאים, כשהיו לומדים, הי' בחי' העלאת מ"ן, בהיות כי נתלכשה התורה בענינים גשמיים, אסור ומותר, זה יכול לעלות כו', וההתעסקות בבחי' הכלים* הוא בבחי' העלאת מ"ן כנ"ל (וממילא גם ההמשכה אינו בחי' המשכת העצמות כו'). אבל אצל רשב"י, הלימוד שלו בנגלה הי' בבחי' ידיעת הפנימיות, ולזאת הי' בבחי' המשכת מ"ד, והוא בחי' המשכת העצמות כו'. וכן יהי' לעתיד לבוא דכתיב⁵⁰ ולא יכנף עוד מוריך, שלא יהי' בבחי' התלבושות בכלים, כתיב⁵¹ אז כי עין בעין יראו, בחי' פנימיות אבא בחב"ד דנוק' כו', שיהי' בחי' זו לכללות נש"י. וכן בענין התפלה לא יהי' בבחי' רצו"ש, כ"א בבחי' מטי ולא מטי, שמצד בחי' העצמות כו'.

ועפ"ז יובן איך שבחי' הכתר הוא למעלה מבחי' זמן, להיות דבבחי' הכתר שהוא בחי' הרצון, אינו שייך ענין רצו"ש, שהוא בחי' הסתלקות והמשכה בבחי' התפשטות והתיישבות בכלי כו', ועיקרו הוא בבחי' המשכה, דהיינו, דענין העליה, היינו ההעסקה ממהות למהות, אינו שייך בו, לפי שאינו מרוחק מן העצם ואינו בבחי' גבול, ולזאת עיקרו בבחי' המשכה, אבל ההמשכה הוא שהעצם נמשך, והוא בחי' ראשית ההמשכה, שאינו בבחי' גילויי כלים כו'. ומה שיש בו התלהבות והתכללות שה"ע ולא מטי, אינו מבחי' הכלים, וא"ז מצ"ע, כ"א מצד המקור, היינו בחי' העצמות כו'. ולכן אינו שייך שם ענין הזמן, דענין הזמן שייך רק מצד האור, שהוא בבחי' מציאות ובבחי' גבול, ומשו"ז העלי' שלו הוא בחי' עלי' ממש, שיוצא ומתבטל מבחי' המציאות וההגבלה (והו"ע העלי' ממהות למהות כו'), ואח"כ בבחי' השוב הוא בבחי' המשכה ממש בבחי' גילויי והתיישבות כו', והן ב' בחי' ממש, בחי' הסתלקות והתפשטות, ולכן שייך בזה בחי' התחלקות הזמן כו'. אבל בהרצון אינו שייך זה כנ"ל. דבבחי' האור, הרי הרצוא והשוב הן הפכים זמ"ז, דבהרצוא הוא בבחי' עליה והסתלקות מבחי' מציאות ומהות דבר מה לבחי' העדר המציאות, ובהשוב הוא שבא מבחי' העדר המציאות לבחי' המציאות כו'. אבל בהרצון, בחי' המטי ולא מטי אינו בבחי' הפכים ומדרי' מחולקות זמ"ז, כי, גם בבחי' המטי אינו בבחי' מציאות, שה"ה בבחי' התכללות במקורו, שאינו בבחי' מציאות אור עדיין כנ"ל, ואם כן, הולא מטי מה שנכלל יותר, אין זה בבחי' הפכי מהמטי. וכמו כן המטי, מאחר שאינו נעשה בבחי' מציאות, אינו בבחי' הפכי מהולא מטי כו' (ואין לומר דבהיותו בבחי' ולא מטי אינו נמצא כלל, אינו כן, שאין זה ענין ההתכללות (אלא כענין הושיט כו' ושרפן כו'⁵²), דבהתכללות ה"ה נמצא ג"כ, אלא שאינו בבחי' מציאות כו'). ונמצא, דבחי' מטי ולא מטי אינן בחי' מדרי' מחולקות והפכים זמ"ז, דבשניהם הוא נמצא, ובשניהם הוא בבחי' העדר המציאות כו'. ולכן אינו שייך כאן ענין התחלקות הזמן כו'. ונק' יום שכולו ארוך⁵³, היינו שהוא

(* היינו⁴⁹ בבחי' האור כמו שמלובש בכלי.

(52) סנהדרין לת, ב. וראה סה"מ תרכ"ט ע' קסב. וש"נ. תרל"ב ח"א ע' ערה. תרמ"ג ע' צו. ועוד.
(53) ראה קידושין לט, ב. וראה תר"א תולדות ית, ד. ועוד.

(49) על תיבות אלו כתב רבינו: „אין צריך להעתיק" (וראה לעיל ע' כב בשוה"ג להערה 105).
(50) ישע"ל, ל, כ.
(51) שם נב, כ.

בחי' בל"ג, ונק' שכולו ארוך, פי', שגם בראשו הוא ארוך, שבדבר שיש בו ראש וסוף, אין עיקר האריכות נופל אלא בסופו דוקא, וכמו האריכות בזמן, הרי האריכות ניכר בסופו דוקא (והאריכות אינו אריכות באמת, [מ]אחר שהוא בבחי' גבול כו'), משא"כ בדבר שאין לו ראשית, ענין האריכות בראשו וסופו שוין הן. וזהו שכולו ארוך, שהוא בבחי' בלי גבול בעצם כו', ואינו שייך בו בחי' התחלקות הזמן כו'.

והנה בחי' הרצון הנ"ל, הגם דאינו שייך בו בחי' הזמן, מ"מ, ה"ה שרש ומקור בחי' הזמן. דהנה, בחי' הרצון הוא ג"כ בחי' אור וזיו לבד, אלא שהוא בחי' ראשית ההמשכה, אבל הוא בחי' זיו, לא בחי' העצמות כו', ולכן שייך בו עכ"פ בחי' התפשטות והעדר התפשטות, שהו"ע המשכה והתכללות כו'. וגם כמשנת"ל שאינו בבחי' מהות לעצמו, כ"א הוא בחי' הטיית העצמות כו', ה"ז ג"כ מה שהעצמות כבי' רוצה ברצון כו', שקודם שעלה ברצונו אינו שייך בהעצמות לומר שרוצה כו', וא"כ, מה שרוצה בכח הרצון, הרי אין זה בחי' העצמות ממש כו'. ולכן, בבחי' ומדרי' זו, הגם שאינו שייך בחי' הסתלקות והתפשטות בבחי' רצו"ש, מ"מ שייך בו בחי' מטי ולא מטי, מתפשט ואינו מתפשט, שהוא ג"כ ענין התפשטות והתכללות כו'. ומשו"ז הרי הוא מקור עכ"פ לבחי' רצו"ש שבהאור, דזה שהאור הוא בבחי' רצו"ש, זהו שמתהווה ע"י המול"מ שבהמקור כו' (וי"ל דמהלא מטי נעשה בחי' הרצוא, ומהמטי נעשה השוב כו', ועמ"ש בד"ה וידבר כו' זאת חוקת התורה רס"ה⁵⁴). וא"כ, ה"ה שרש ומקור לזמן עכ"פ, דהגם שהרצון הוא בחי' בלי גבול, מ"מ, להיות שיש בו מטי ולא מטי, ה"ה בחי' מקור לזמן עכ"פ כו'.

אמנם ע"י המצות נמשך בחי' הרצון מבחי' עצמות א"ס ממש, שאינו שייך שם בחי' התכללות והתפשטות כלל, גם לא בבחי' מטי ולא מטי כו'. והענין הוא, כמ"ש בס"ב פמ"א, דיחוד קוב"ה ושכינתיה שנעשה ע"י המצות זהו רצונו האמיתי. ובהג"ה שם, שז"ע המתקות הגבורות בחסדים דע"י, שז"ע תליסר חיוורתי דא"א⁵⁵ שהן בחי' חסדים דע"י כו'⁵⁶. והענין הוא, דהנה ידוע⁵⁷ דגם בעתיק יש בחי' חסדים וגבורות, ובחי' גבורות דעת"י הוא שנמשך בחי' מקור חיים להחיות בבחי' צמצום (לא בחי' עצמות האור, כ"א הארה ע"י הצמצום כו'), ושיהי' בבחי' הסתלקות מיד למקורו כו'. וזהו"ע מה שהרצון הוא בבחי' מטי ולא מטי, היינו לפי שנמשך ע"י בחי' גבורות דע"י, וידוע⁵⁸ דהגבורות הן בחי' רשפי אש, שהו"ע ההתלהבות וההתכללות כו' (וכללות הענין הוא, שע"י הגבורות נמשך בחי' אור וזיו לבד, דלכן שייך בו בבחי'⁵⁹ ההתלהבות וההתכללות כו'), והוא בבחי' מקור החיים כו', וזהו מקור ושרש להיות החיות הנמשך בעולמות בבחי' רצו"ש כנ"ל. אמנם בחי' החסדים דע"י הוא היפך ממש, והיינו להיות נמשך כמים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך⁶⁰, שלא נשתנה מהותם בירידתם למטה ממש כמו שהם למע' בראשית

58) ראה תניא פ"ג. מאמרי אדה"ז תקס"ב שם. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רמט"ג. וש"נ.
59) אוצ"ל: בחי'.
60) תענית ז, א. וראה תניא פ"ד (ח, ב). ת"מ סה"מ ניסן ע' קיח ואילך.

54) סה"מ תרס"ה ע' רכה ואילך.
55) ראה משנת חסידים מט' א"א פ"ד.
56) ראה אגרות קודש אדמו"ר זי"ע ח"ב ע' רלא, שקו"ט במ"ש כאן בענין השייכות דרצון דמצוות לחסדים דע"י.
57) ראה עשהיה"א ספ"ד. הוספות לתו"א שמות קו, ג.
סה"מ תרנ"ב ע' כ ואילך.

המשכתם, וגם טבעם להיות נמשך ממקום גבוה למקום נמוך, ההיפך מטבע האש שטבעו בבחי' הסתלקות מלמטלמ"ע⁶¹, ולכן ג"כ אינו יכול להתמשך מלמעלמ"ט כ"א ע"י צמצום כו' (והיינו לפי שהוא היפך טבעו, ולכן צ"ל ע"י צמצום כו'). וגם לפי שטבעו הוא בחי' העלאה, שהו"ע הסתר והעלם, לזאת, גם ההמשכה שנמשך ע"י הגבורות הוא ע"י צמצום כו', והיינו שנמשך בחי' הארה לבד, דשייך בה בחי' המשכה והתכללות כו'). אבל בחי' החסדים דע"י, הוא מקור בחי' ההמשכות לבד, ולא בחי' ההעלאה כלל כו', ובזה נמשך בחי' העצמות ממש שלא ע"י צמצום כלל, ולכן עי"ז מתמתקים בחי' הגבורות דע"י כו', דהיינו שמתבטל הצמצום, ומאיר בחי' העצמות. ובבחי' זו, להיותו בחי' המשכת העצמות, אינו שייך בזה בחי' המשכה והתכללות, היינו בחי' התפשטות והעדר התפשטות כו'.

ונמצא מובן מכל הנ"ל, דבחי' הרצון שהוא בחי' מקור החיים להחיות את העולמות, ה"ה מקור ושרש לבחי' הזמן, להיותו בחי' אור וזיו לבד, ויש בו ג"כ בחי' מטול"מ, שהוא בחי' התפשטות והתכללות כו'. אבל בחי' הרצון דמצות הוא המשכת בחי' העצמות, שאין שם גם מקור ושרש לבחי' הזמן כו' כנ"ל. ולכן בחי' זו דוקא נק' עורש"מ, להמשיך בחי' אוא"ס הסוכ"ע בבחי' מקום דממכ"ע עד גם למטה כו'. דבחי' הרצון השייך לחיות העולמות, אחרי שיש שם בחי' מקור להגבלה שבהחיות דממכ"ע, איך יומשך משם להיות גילוי אוא"ס בבחי' מקום זמן, דהיינו שלא יהי' בחי' ההגבלה דמקום זמן, אחרי שבהרצון גופא יש מקור ההגבלה עכ"פ, וממנו נמשך בחי' הגבול דממכ"ע, כ"א דוקא ע"י בחי' הרצון דמצות, שאין שם גם בחי' מקור ההגבלה, וכל ענינו הוא להיות נמשך למטה כמו למע' דוקא בלי צמצום כו', לזאת עי"ז דוקא נמשך בחי' רצונו ית' במקום, דהיינו שגם בבחי' מקום זמן לא יהי' ההגבלה דמקום זמן כו'.

מח

וז"ש במד"ר לכל יש סיקוסים שמים וארץ יש להם סיקוסים, דגם בחי' הרצון דברה"ע, עם היותו בבחי' בל"ג בעצמו, מ"מ, בהמשכתו יש בחי' קץ וגבול, ואינו נמשך בגילוי למטה, מפני שיש מקור ההגבלה דזמן ומקום גם בהרצון כו' כנ"ל, חוץ מהתורה שאין בה סיקוסים, והיינו הרצון דמצות, שהוא בל"ג, להיות שנמשך בזה בחי' העצמות, דאינו שייך שם גם בחי' מקור על זמן ומקום, לזאת, בהמשכת בחי' ומדרי' [זו] נמשך הגילוי גם בבחי' זמן ומקום כו'. וזהו⁶² דכל האומר ויכולו כאילו נעשה שותף כו'⁶³, דהנה, מ"ש ויכולו השוה"א, זהו מה שהכח האלקי שנמשך בשמים וארץ הוא בבחי' גבול כו', אבל כשאומר ויכולו, ה"ה העדות כידוע⁶⁴ שמעיד שנברא העולם בשימ"ב וכיום השביעי שבת כו', ה"ז מכלל קיום מצות שבת, שהו"ע רחבה מצותך מאד, שע"י נמשך בחי' עצמות אוא"ס להיות הגילוי גם בשו"א כו', זהו שנעשה שותף להקב"ה במע"ב, שממשיך גילוי אוא"ס בעולם. והגם דמי אתי⁶⁵, מי הי' אתי במע"ב⁶⁶, היינו בעצם הבריאה, אבל כאשר נבה"ע, הרי העולם נתן בלבו של אדם⁶⁷, להמשיך גילוי אלקות בעולם, וזהו ע"י

חדא"ג מהרש"א לשבת קיט, ב שם (הובאו באוה"ת בראשית שם, ב).

(65) ישעי' מד, כד.

(66) ב"ר פ"א, ג.

(67) ראה קהלת ג, יא.

(61) ראה תניא רפי"ט (כד, ריש ע"ב).

(62) בהבא לקמן עד סיום המאמר ראה אוה"ת בראשית

שבהערה 1.

(63) שבת קיט, ב.

(64) טור ושו"ע או"ח סי' רסח ס"ז.

שאומר ויכולו, שהו"ע קיום מצות שבת, ה"ה נעשה שותף, שממשיך גילוי אוא"ס בשו"א כו'. וענין שותף הוא חבר, וכמ"ש⁶⁸ והיא חברתך ואשת בריתך, ומתרגמינן והיא שותפתך כו', והיינו ענין יחוד קוב"ה ושכינתו הנעשה ע"י מעהמ"צ כו'. וזהו ויכולו השמים והארץ, שיש להם קץ וגבול, שגם הרצון דברה"ע הוא בבחי' קץ וגבול כו', אך על ידי המצות ממשיכים בחי' עצמות אוא"ס שלמעלה מהרצון דעולמות, ועי"ז נמשך גילוי אלקות בעולם. וזהו כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה, שממשיך גילוי אוא"ס בעולם, והו"ע יחוד קוב"ה ושכינתו כו'.

תוכן הענינים

ז. ועוד פירוש בפסוק „לכל תכלה גו” – חמדה ותענוג (כליון ותשוּקת הנפש), „ראיתי קץ” – שהתענוג הוא בהגבלה, ורק העונג שבמצות הוא בלי גבול, „רחבה מצותך מאד”.

תענוג – הוא כח היותר עליון, וכולם תלויים בו, והוא נמשך בכולם, אבל מה שנמשך בכחות הוא רק הארת התענוג בלבד, ולכן יש בזה חילוקי מדריגות; משא”כ כשנמשך מעצם הנפש, אזי מאיר כמו שהוא בכל עצמותו בכל הכחות בשוה, וכמו בעת שמחת נישואי בנו יחידו, שכל הכחות פועלים כפי שהן מצד העצם. וכן בעבודה, שכאשר מתעורר עצם הנפש (הן מצד מיצר החטאים והן מצד הקירוב דאוא”ס, קירוב המאור) – מאיר בכל הכחות בשוה, שכולם משתנים כו’. ורק בהארה יש חילוקי דרגות.

ועד”ז בכללות ההשתלשלות – שהוא רק הארת התענוג, וגם הרצון דברה”ע הוא רק חיצוניות – בשביל ישראל.

ורק הרצון דתומ”צ הוא פנימיות הרצון שבו מלוּבש עצמות התענוג.

ח. ובזה יובן שע”י קיום המצוות עושין רצונו של מקום (יחוד קוב”ה ושכינתו), אף שכבר נמשך הרצון בברה”ע (המשכת טובב בממלא):

הרצון שבברה”ע שהי’ בתחלה באתעדל”ע – צריך לעורר המשכתו מחדש ע”י עבודת האדם (וכמו בר”ה).

ובזה גופא – המשכת החיות לקיום העולם הוא ע”י מו”מ באמונה, כמו עבד שעוסק בעבודה גרועה כמו חטיבת עצים שאין זה ראוי לאדון, מילי דהדיוטא; וע”י תומ”צ ממשיכים בעולם גילוי אלקות, עשירות, כמו עבד העוסק בנקיבת אבנים טובות ומרגליות (המשכת הקו וחוט ע”י עשיית הנקב, לבי חלל בקרבי). וזהו החילוק שבין עבודת הבירורים – ביטול היש, שע”י נעשית העלי’ רק לבי”ע, לעבודה בתפלה ותומ”צ, שהו”ע העלי’ לאצילות ע”י ביטול במציאות.

ונמצא, שע”י תומ”צ נמשך גילוי הקו שמאיר בחכמה דאצילות.

ועוד י”ל בפירוש עושין רצונו של מקום – שע”י עבודה ממשיכים שגם הרצון עצמו יאיר בגילוי בעולם⁴.

ט. אמנם, כל זה הוא עדיין הגילוי דסדר השתלשלות, ואילו אמיתת הכוונה בענין עושין רצונו של מקום ע”י תומ”צ היא – המשכת פני’ ועצמות אוא”ס שלמע’ מהקו ולמע’ מהרצון שבהתהוות העולמות.

(4) ד”ה לולב וערבה.

תוכן הענינים

ובהקדים החילוק בין חיצוניות הרצון – שבא בהתגלות, ופנימיות הרצון – שאינו מתגלה כלל והוא תכלית הכוונה. וכמו בעסק מו"מ, והרצון בבית, שחיצוניות הרצון יש בו טעם, אף שההתחלה מהרצון, אבל הוא מתלבש בטעם, משא"כ פני הרצון שאינו מורכב בשום דבר, אלא מצד העצם. וכן למעלה, הרצון בהבריאה הוא חיצוניות הרצון שמורכב בטעם, ופני הרצון שמצד עצמותו הוא שורש המצוות, שאינו מתגלה בחכמה וטעם, לא טעם הכמוס, ולא טעם ועונג. וזהו"ע טעמי מצוות שיגלה משיח, עצמות הרצון הפשוט שבמצוות.

וזהו שע"י תומ"צ עושין רצונו של מקום – המשכת פנימיות ועצמיות הרצון, שלמעלה מחיצוניות הרצון שבברה"ע.

ועי"ז ההמשכה היא ב"מקום" – בחי' הממלא (המשכת סובב בממלא, יחוד קוב"ה ושכינתו), דכיון שפנימיות הרצון הוא בל"ג, לכן נמשך בכל מקום (משא"כ חיצוניות הרצון שמורכב ומוגבל, וממנו נמשך שרש המקום).

י. ולהבין בעומק יותר ענין הרצון, יש להקדים:

כל הגילויים העליונים נקראים בשם אור, כי, גם סדר השתל' ממדריגה למדריגה אינו בדרך עו"ע שמהות העילה (חיצוניותה) נמשך להעלול, אלא רק הארה בלבד, כאור השמש, שהוא כערך לבוש האדם, אלא שאינו נפרד, כי אם כהדין קמצא דלבושי' מיני' ובי'.

ויש בזה ג' מדריגות: (א) ראשית ההמשכה, שנמשך קצת, אבל הוא עדיין בהעלם, וכלול ומתאחד במקורו, (ב) כאשר מתפשט יותר ובא בבחי' גילוי ומציאות, להיות בבחי' אור ולבוש בלבד, (ג) כשנמשך ומתלבש בכלים, שנעשה מהות אחר.

וזהו ההפרש בין כתר (רצון) לשאר הספירות: מציאות האור והתלבשותו בכלים (מדרי' ב' וג') – מחכמה ולמטה, וכתר – ראשית ההמשכה כפי שהיא בהעלם והתכללות במקורה עדיין (מדרי' הא'), כמו הרצון שאינו מהות דבר בפ"ע, כי אם הטיית הנפש, ולא כמו חכמה שהיא מציאות לעצמה חוץ מהנפש, שלכן לאחרי שהשכיל נשאר קיים, משא"כ ברצון, בהסתלק הנפש לא נשאר מאומה, כיון שינו אלא הטיית הנפש⁵.

יא. ולכן, בחי' הכתר הוא למעלה מהזמן, כי:

זמן – ברוחניות – הו"ע סדר והדרגה דקדימה ואיחור, ובא ע"י הסתלקות והתפשטות, שהבחי' העליונה מסתלקת ואז נמשכת הבחי' התחתונה, ולולי זאת לא שייך קדימה ואיחור, אלא הכל באים בשוה. ושרשו הוא מבחי' רצוא ושוב שבחיות האלקי שבנבראים, שהאור הוא בבחי' רצוא להתכלל במקורו, ומסתלק וחוזר ונמשך, והפסק זה הוא המקור להתחלקות הזמן.

אבל בחי' הרצון שבכל עולם הוא למעלה מבחי' הזמן שלו, כי, ענין הרצוא הוא רק

(5) ד"ה ביום השמיני עצרת תהי' לכם.

תוכן הענינים

לאחרי שנעשה בבחי' מציאות אור, ומתלבש בכלי, שמצד הריחוק ממקורו מתעורר בו הרצוא, והוא בבחי' הסתלקות ממהות למהות; משא"כ בראשית ההמשכה מן המקור שהוא עדיין בהתכללות במקורו, בחי' הרצון – לא שייך בחי' הרצוא, כי אם שנמשך קצת וחוזר ונכלל, והו"ע מטי (מתפשט) ולא מטי (ואינו מתפשט), ולא רו"ש, היינו, שאין כאן מרוצה ויציאה, כיון שלא נתרחק, כי אם, העדר ההתפשטות, וכן אין כאן שוב, גילוי והתיישבות, אלא שנמשך קצת והוא עדיין בהתכללות בעצמותו.

ועוד זאת, שרו"ש הוא בהאור מצד עצמו, ולא מצד מקורו, שהרי הוא מרוחק ממקורו ורוצה להתקרב ולהתכלל, בכח עצמו, ע"י התבוננות, משא"כ מטולמ"ט הוא מצד המקור, שמאיר בו בגילוי ממש ומצד זה הוא בבחי' התכללות.

רצון – הטיית העצמות, ולכן לא שייך בזה רו"ש, כי אם מטולמ"ט.

[וענינו בעבודה – מדריגת רשב"י, בחד קטירא כו' להיטא, שאי"ז בבחי' העלאת מ"ן, כיון שאינו בבחי' מציאות, כי אם המשכת המקור, בי' להיטא – שההתלהבות היא רק מחמת עצמיות המקור. וכעין זה בתורתו של רשב"י, שגם בנגלה הי' יודע הפנימיות וממשיך עצמות אוא"ס בכל העולמות].

וכיון שברצון לא שייך רצו"ש, אלא רק מטול"ט, שאינם הפכים כמו רצו"ש (שהאור נמשך להיות בבחי' מציאות ואח"כ מתבטל מציאותו, כיון שגם בהמשכתו אינו בבחי' מציאות) – לכן לא שייך בזה התחלקות זמן.

יב. אמנם, גם הרצון שלמעלה מהזמן הרי הוא **שרש ומקור** עכ"פ לזמן, להיותו אור וזיו, ולא העצמות (הטיית העצמות), שלכן שייך בו התפשטות והעדר ההתפשטות.

וכ"ז הוא הרצון שבברה"ע. אך ע"י המצוות נמשך הרצון מבחי' עצמות א"ס ממש שלא שייך בו אפילו מטולמ"ט.

וזהו עושיין רצונו של מקום – שיומשך הרצון דעצמות למטה כמו למעלה, שגם בבחי' מקום זמן לא יהי' ההגבלה דמקום זמן⁶.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ת ר' הלל דוד וזוגתו מרת שטערנא שרה

בתם ובניהם

מרת חנה ובעלה הרה"ת ר' דוד צבי שיחיו וויגלער

ישראל ארי' ליב, לוי יצחק,

ברוך שניאור, מאיר ושמעי'

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קרינסקי

ISBN 0-8266-5291-7

9 780826 660510